

LEVÉLTÁR

A RIMASZOMBATI
EGYESÜLT PROTESTANS FŐGYMNASIUM

XXXIII-dik

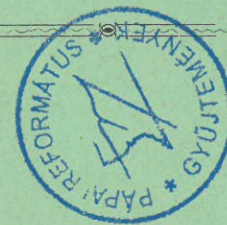
É R T E S I T Ő J E

az 1885/6. tanévről.

KÖZLI:

BAKSAY ISTVÁN,

E. I. IGAZGATÓ.

RIMASZOMBAT,
NYOMATOTT RÁBELY MIKLÓS KÖNYVNYOMDÁJÁBAN.

1886.

**A RIMASZOMBATI
EGYESÜLT PROTESTANS FŐGYMNASIUM**

XXXIII-dik

É R T E S I T Ő J E

az 1885/6. tanévről.

~~~~~  
KÖZLI:

**BAKSAY ISTVÁN,**

**E. I. IGAZGATÓ.**



~~~~~  
RIMASZOMBAT,
NYOMATOTT RÁBELY MIKLÓS KÖNYVNYOMDÁJÁBAN.
1886.

I.

Tompa Mihály a forradalom alatt és után.

(Felolvastott a főgymnasiumi „Tompa-kör“ 1886. évi márczius 15-én tartott ünnepélyén.)

Tompa a magyar irodalom parnassusának egyik legmagasabb esúcsa; költeményeinek eszmei tartalma, az örök igazság keresése, kiragadják őt a nemzeti költők amaz osztályából, melynek a politikai viszonyok adták meg a hangot s a legtöbbször az impulsust is, — mindazonáltal ő egyike ama hazafias költőinknek, kik a forradalom leverése után, ennek újabb fellángolására nemzetünket előkészítették. Tehát a szó valódi értelmében hazafias költő, habár ez elnevezésre nem úgy törekedett mint mások, kik agyon káromolták ellenségeinket hallatlan gyűlöletet táplálva lelkökben. Tompa a szeretet és bocsánat embere volt, kit a nemzet politikai küzdelme nem hagyott ugyan érintetlenül, — de míg a fegyverek csörögtek, míg a harczi zaj tartott, talán egy jobb jövőbe bizva hallgatott.

A forradalom lánglelkű bajnokai Sárossy Gyula és Petőfi költészetüket a politika szolgálatába ajánlották föl, hogy ez által nemzetünknek apraját nagyját megnyerjék a forradalom eszméjének; — költészetükkel tettek is annyi szolgálatot a nemzeti ügynek, a meynyit az „ifju Németország“ a napoleoni harcok alatt.

De mikor a harczi zaj elnémult, míg nemzetünk a passiv ellentállás élet-halálharczát vívta az abszolútizmussal szemben: Tompa nélkül a magyar ügy újabb fellángolása aligha sikerült volna. Az emigránsok élükön Kossuth Lajossal és Teleky Lászlóval elévülhetetlen babérokat szereztek akkor, mikor a külföldi hatalmasságok figyelmét Magyarországra irányították s mintegy közreműködtek abban, hogy Olasz- és Poroszországok az osztrák önkénykedésre kimondják a „ne ultra“-t; — de itt bent, a Kárpátok által környezett széles országban, hol egy szenvedések által megdermesztett nép lakott, mely már annyira beleélte magát elyomott állapotába, a pusztulásba, hogy a szebb jövő reménye is halva született meg, még az optimisták kebelében is: bizonyára babérkoszorúval kell illetnünk nemze-

tünknek azon szerény napszámosait is, kik a kialvófélben levő nemzeti érzület Vesta-tüzét élesztgették, míg „jobb napunk jön s újra visszazállnak rég elhajtott hajnal keletén jobb napjai a magyar hazának, a kihalt vágy s elpártolt remény.“

Sárosy Gyula, mint egy ujkori Tyrtaeus járt szét az országban, mindenfelé lelkesítve a nemzet hű fiait a szent csatára, melyben a létel öntudatára ébredt nép izent hadat a nemesi ősi jogok és az absolutistikus törekvések képviselőinek.

Petőfi a forradalom zugó viharja közt ontá villámait; a lantot karddal cserélte föl, de tolla ekkor is élesebb volt kardjánál s kérelhetetlen szigorúsággal sujtotta mindazokat, kiket a közvélemény a hazafiatlanság vádjával gyanúsított. Könnyen hitt, könnyen tévedett s ezért gyakran jutott szélsőségekbe, megtámadva néha oly egyéneket is kiknek lángoló hazafisága az önvédelmi harc éltető szelleme vala. A forradalom költője a szabadság hatalmas eszméjének sulya alatt állott, az eszméért magáért rajongott, — de ennek élő kifejezőjét, Kossuthot nem bámulta. Bemet, Hunyadihoz hasonlítva, félistennek nevezi. Lenkeit dicsőíti, a közkatonákat többre becsüli mint a hadvezéreket, — de Kossuth iránt teljesen érzéketlen marad. Fel-tűnő, hogy a forradalom lánglelkű szónoka és örökhírű költője között a viszony ily hideg vala! Gyulai Pál. Petőfi sógora és jövőendő életirója abban a véleményben van, hogy Petőfit személyes okok ösztönözték e hideg magatartásra. Ugyanis, mikor a pesti országgyűlésen az ország védelmére a honatyák megszavazták a 200 ezer katonát: e tekintélyes haderőnek, tényleg, alig egy tized része volt abban az állapotban, hogy actioba léphessen: a többi, forradalmi szokás szerint, toborzás útján vala összegyűjtendő. Ekkor Petőfi állítólag azt az ajánlatot tévé Kossuthnak, hogy lázító költeményeit néhány ezer példányban államköltségen nyomassa ki a toborzók számára, — de Kossuth ez ajánlatot indokolatlanul visszautasítá. Petőfi ezt költészete megsértésének, kiesnylésnek vette — és ez szülte elhidegülesét.

Van-e e föltevésnek valami alapja, azt csak a Gyulai kezei közt levő adatok fogják felderíteni, noha e büszke jellem magatartásáról, ki még alig husz éves korában önérzettel dobja a világ szeme közé, hogy „Petrarcha és Petőfi félig-meddig már rokon“ s ki nem közönséges költői vénájának érzetében még barátaival szemben is felsőbbiségre törekedett, minek kétségtelen bizonyítéka Tompával való baráti viszonyának kiméretlen megszakítása — Petőfiről

mondom — előre is feltehetünk annyit, hogy bántalmat még egy Kossuthtól sem fog jó kedvvel fogadni, mint az a százados, ki még ma is büszke arra, hogy a szebeni csata hevében Bem tábornok őt méltatlanul pofon ütötte.

Tompa ez alatt a bejei parochián

„Lant és biblia e két szent barát
Karján ringatja boldogan magát.“

Ő a nép egyszerű lelkipásztora, ki hivatásának magasztos eszméjétől áthatottan tölti be papi hivatalát, buzgón imádkozik a nép jólétéért s szabad idejét kis méhes kertjében tölti, elmerülve virágai szemléletébe. A természet örök szépségei iránt csodálatos rokonszenvet érez s míg virágaiban kéjjel gyönyörködik, lelke a költészet tündérvilágába repül át s onnan édes, búbajos hangokat csal lantjára. Ez idylli élet közepett találja őt a forradalom, mely fölrázza merengéséből, de lantjának hangja ott maradt abban a tündérvilágban, a koboz elnémult, hogy helyet adjon a honfi tetterőnek, ott a hol tényekkel kell bebizonyítani a hazafiságot.

E század harmadik és negyedik tizedében a nemzeti szellem legmagasabbra csapta föl hallámait. Széchenyi a „tartózkodva haladó“ párt megalapítója és feje széthinté az országban népboldogító eszméinek magvait. A nemzet rohamos fejlődésnek indult, de a tulzók vagy liberalisok, kiknek élére Wesselényi Miklós és Lovassi állottak, rövid időn oly szélsőségekbe esaptak át, melyek néhány év alatt forradalomra vezették a nemzetet. Széchenyit bántotta ez elhamarkodás, mert ő Magyarországot közművelődési eszközök útján akarta bensőleg megszilárdítani, de miután a magot ő hintette el, az aratástól sem vonulhatott vissza. Petőfi liberális volt, egyszerre akart szétlenni minden lánczot, hogy legyen a nemzetnek elég vasa kardnak és vasutnak. — Tompa, bár költészetében a haza állapotát a forradalom előtti időkből nem igen rajzolja, inkább a Széchenyi tartózkodva haladó pártjához tartozott, melynek jelszava volt: előbb a népet boldoggá s azután tenni szabaddá. Egész önérzettel s pályája iránti büszkeséggel írja Bónis-Pogány Karolinának, hogy nincs magasztosabb hivatás mint a népet tanítani. Petőfi költészetében kifejezést nyer a „felséges nép“ eszméje s a magyar nemes uraknak minden hibáját kiméretlen nyersséggel lobbautja szemére s Dózsa György is az ő felfogásában jelenik meg először úgy mint szabadságharcos. — Tompa nem volt ily tulzó: ő belátta azt, hogy a magyar nép még nagyon hátra van, hogy még igen sokat kell

tanulnia, s ez uton művelődnie, míg a szabadság eszméjére meg-
 érik. Kikel a nép tudatlansága és közönye ellen, mert a költő
 „zengedelmin csak mulatni tud“ a nélkül, hogy abból a szépet és
 nemest elsajátítaná, vagy azt kellőleg méltányolni tudná. S midőn
 a költő és művész nyomorba, vagy koldusbotra jut, gúnyos fájda-
 lommal kiált föl:

„Jer oh dicső nép! ime láthatod
 A koldusokban öngyalázatod!
 Ki, míg kövér falattal él ebed
 A művészt éhen veszni engeded!
 Ez átkozott bűn, nem hallok miként
 Kiált az égre Abel véreként . . . ?

(Művészet és pályabér 1847.)

Ime a különbség a két nagy költő között! Egyiknek tollát a
 felkorbácsolt szenvedély vezeti, másik higgadt megfontolással ír;
 mindkettő érzi a hon baját, mindkettő tudja, hogy ez állapot Ma-
 gyarországon tarthatatlan, s hogy a jövő nagy dolgokat rejt méhé-
 ben, de a nagy dolgokra előkészítő ut mindkettőnél más, mégis
 egy célra vezet. Egyik tanít, másik izgat.

Azonban a két különböző kedélyű költő egymáshoz való vi-
 szonyának illusztrálására, legyen szabad a következő jellemző esetet
 felemlíteni:

A forradalom előestéjén, melynek légköre és hangulata telje-
 sen beillett Petőfi álmainak keretébe, Pesten találkozott a két nagy
 költő. — Petőfi élénk phantasiával szónokolt, — szidta a németet
 és a magyar kormányt, mely nem képes egyszerre szakítani szét
 minden lánczot.

Tompa higgadt nyugodtsággal veté oda:

— Tán bizony hadügyminiszter szeretnél lenni?

Petőfi areza lángba borult, s büszke önérzettel kiáltott föl:

— Miért ne?!

— Nem vers kell ahoz, — felelt rá Tompa hirtelen.

Ez odavetett megjegyzés annyira dühbe hozta Petőfit, hogy
 a két barát közt a szakadás azonnal megtörtént. Petőfi a Tompa
 képét otthon egy félreeső helyen úgy akasztotta föl, hogy a feje
 volt lefelé. Tompa meg összeszedte Petőfinek minden levelét s egyéb
 írásait, s odaadta legényének, hogy ez égesse el. A legény biza-
 lommal kérdezte gazdájától, hogy kitől vannak e levelek.

— Petrovicstól, — felelé Tompa ingerülten.

— Ki az? — kérdé ismét a szolga.

— Az a fiatal ember, a ki minden nap ide szokott jöni.

— Hisz az Petőfi . . .

— Petrovics ha mondom!

Hevesvérű emberek sokszor követnek el fellebbanásukban olyan
 dolgokat, melyeket később megbánnak.

Tompa ingerlékenységét megbánta, de önérzete nem engedte,
 hogy ő közeledjék először Petőfihez.

Petőfi még ingerlékenyebb volt Tompánál, de miután vére
 lecsillapult, szeretett volna kibékülni vele, azonban úgy, hogy Tompa
 ismerje be hibáját.

Egyszer aztán beállított Tompa parochiájára, ki mindjárt jó
 ebédet rendelt s bort hozatott.

— Hát haragszol-e még Sándor?

— Persze hogy haragszom! felelé Petőfi mogorván.

A társalgás ezután a körül folyt, hogy melyiknek van igaza.
 — de megállapodásra nem juthattak, miután mindketten a maguk
 igazságát védték.

E közben valaki bejelenté, hogy Szemere Miklós jön, kire
 Petőfi szintén neheztelt ez időtáiban valami esekélyességért. Ugyanis
 Tompának a gömöri lelkészek között volt egy Orbán Ferencz nevű jó
 barátja, ki komoly tanulmányon alapuló műveltségénél fogva Tompa
 előtt nagy tekintélybe állt; tudományos képzettsége, s a költészet
 iránt való hajlama vonzóvá tették őt a nagy költő előtt, ki később
 annyi bizalmat érzett irányában, hogy kézíratait előtte felolvasta és
 véleményére többet adott, mint sok más akkori hiresebb emberére.
 Utóbbi időben is egyik nagyobb jelentőségű vallásos művének az ő
 tanácsára adta az „O la j a g“ ezimet. Az Orbán befolyása valószí-
 nűleg bántotta Petőfit, mert a nélkül, hogy e különben érdemes
 férfiú állását és személyét tekintetbe vette volna, egy költeményben
 kifigurázta. („Komor, mogorva férfiú volt Orbán.“) A furesa karri-
 katura ismét Tompát s vele együtt mindazokat bántotta, a kik Or-
 bánnal közelebbi ismeretségben voltak. Szemere Miklós pedig épen
 elítélte Petőfi eljárását.

Mikor a vitázó költők hallák a hírt, hogy jön Szemere: Tompa
 nagy örömmel ment elébe, Petőfi pedig más szobába vonult, meg-
 ígértetve Tompával, hogy jelenlétét nem fogja elárulni. — Szemere
 nem sokáig időzött barátjánál, s távozása után a két költő ismét
 vitába elegyedett, melyből kibontakozni sehogy sem tudának, sőt

Petőfi annyira méregbe jött, hogy kalapját véve, köszönés nélkül elhagyta a házat.

Most Tompán volt a sor busulni azon, hogy barátját gyalog engedte távozni. Szeretett volna befogatni, hogy kocsiu küldje el legalább addig, míg valamelyik szomszéd községben Petőfi fuvarost bérelhet, — s hogy hibáját jóvá tegye, nemsokára ő is Petőfi után ment, kit egy jó fél óra mulva utól is ért.

— Ne bolondozz Sándor! gyere vissza, majd elküldelek kocsin, — mondá lelkendezve.

De Petőfi csak nagy nehezen tudta magát kapacizáltatni, mert Tompának előbb be kellett ismernie, hogy ő a hibás,

* * *

Tompa mint lekipásztor, pályájával összeforrott egyéniségét a tábori életben sem vetkezte le; szolgálatát felajánlotta a nemzeti kormánynak s mint tábori pap részt vett a szerencsétlen schwehathi ütközetben. Már megelőzőleg szembaja a gräfenbergi fürdőn kényszeríté vesztegelni, mi a 48-iki eseményeknek tényleges részvételében kezdetben megakadályozá, s az ő életébe beszörfődő schwehathi ütközet után, többé tollával sem jelen meg a nagy nemzeti harc küzdő terén, mert 1849. tavaszán Kelemérre költözik át, hol megházasodva a hitvesi szerelem édesen ringató karjai közt keres enyhülést honfiui bánatára. Felesége mint nő, valóságos minta-feleség volt; a munkás, gondos és szelid érzelmű asszony őrangyala vala az ingerlékeny férfiúnak, ki már ekkor meghasonlásba jött az erkölcsi világrenddel, a nélkül, hogy a világfájdalom költészetében tulságba ragadta volna. — Petőfi lelkesedéssel köti föl kardját, elhagyja családját, excentrikus gondolkozásu nejét, hogy honszerelmét a csatatéren halálával peesételje meg.

Míg Tompa a szerelem első évének boldogságában tölté napjait: a fellángolt nemzeti harc is Világosnál epigrammszerű befejezést nyert. Erre a nagy tragoedia ötödik felvonása következett: a megoldás, költői igazságszolgáltatás és a kibékülés.

Kibékülés . . ?

Itt a kézzelfogható különbség a való és költészet között. A velencei mór, kit a zöldszemű szörnyeteg gyilkosságra ösztönöz, bünt követ el, tehát lakolnia kell; Bánk bán megöli Gertrudot, mert ennek cselszövénye undok bűn tárgyává sulyeszi Melindát, de bűnhődése indokolt, a szemünk előtt történő gyilkosság által; Kund Abigél vércse sikongással örülten rohan el jegyese tetemétől, kit az

ő büszke hiúsága üldözött a halálba: mindezeket megnyugszunk, mert a költő gondolatában az igazságszolgáltatás megegyezik az erkölcsi világrenddel, az eszme abban a pillanatban, melyben hőse elbukik, diadalra jut s a mi felizgatott lelkünkben is helyre áll az egyensúly. A forradalom nagy tragoediájának 5-ik felvonása azonban nem részesült ily költői megoldásban. A hősök elbukása magát az eszmét is magával rántotta s a függöny legördülése a szemlélőben nem ébresztette föl a megnyugvás érzetét. — Es a büntetés is oly rettentő vala, minőt csak egy multja hagyományaihoz mereven ragaszkodó udvari reactio gondolhatott ki, melyben az igazságszolgáltatás nem költői lélek szüleménye.

A forradalom vezérférfiai elvesztve azon reményüket, hogy Magyarország saját erejére utalva, mint egy poraibul megélemedett phönix, újra felépülhessen, külföldre menekültek. De az itthon maradtakra is szomorú sors várt: németek és eszek lepték el az országot, kérlelhetlen szigorúsággal hajtva végre az önkénykedés kemény parancsait; a kémkedés és árulkodás napirendre jött, — nem volt egy vidámkedélyű lakodalom, szüret, vagy névestély melyen a hatalom képviselői meg ne jelentek volna, nehogy valaki a haza felvirágzására üritse poharát . . . úgy hogy a magyar vendég volt saját házában is.

Nagyjaink tehát elmenekültek, — de a ki elég bátorságot érzett magában itthon maradni csak a halál és szolgaság között választhatott, — vagy hazafiságát kellett feláldoznia s a zsarnokság előtt meghajolva némán tűrni a megaláztatást, addig míg út a szabadulás órája.

Valami tetszhalott-szerű zsibbadás szállotta meg a nemzetet, mely végzetes következetességgel sülyedt lejjebb, és lejjebb a végromlás lejtőin. És e sülyedés veszedelmesebb vala egy háboru veszélyeinél, mert ki lehetett számítani a perczeket is, a meddig még élni fog a szabadság reménye, az optimisták kebelében. A mi még föntarthatta volna a nemzetet: a magyar nyelv, naponkint szűkebb tere szorult, mert a szigorú cenzura miatt költőink még a költészet országából is félve meríték tárgyaikat.

E vészes állapotban egy bátorító hang repült végig Magyarországon rónain és halmain:

„Fiaim csak énekeljete!” s e hangot bár az allegoria leplével vala eltakarva, megérté a nemzet.

Tompa Mihály, ki keleméri magányában szenvedett a szenvedett

dőkkel, megértre a nemzet helyzetét, tollat vett kezébe s megkezdé azt a szerepet, melyet, a végzet valahányszor a haza veszélyben forgott, mindig a költőkre rótt. A neje iránti szerelmi mámor nem szállott ugyan el szívéből soha, de melléje férközött egy másik talán sokkal hatalmasabb érzélem: a haza mámoros szerelme. A Petőfi által sikerrel cultivált lázító költészet az ő lágyabb zsenge, de mély érzelmetől vízhangzó lantjához nem illett s míg ama csodálatos szellemü magas röptü lélek a költészet legmagasabb régióiból szórá menyköveit: ő addig hallgatott, türt és remélt. De midőn Petőfi lantja egy villám csapásra elszakadt, mikor jóformán minden ajak elnémult, mely egykor a magyar nemzetet dicső tettekre bátorítá, — midőn nemzetünk életerét a rásulyosodó erőszak a végkimerülésig lankasztá el: előáll mint lágyabb zengésü, mély érzelmü költő s szelid, de bátran kiejtett szavaival ébreszgeti a nemzetet, hogy bármi uton módon adjon jelt magáról; biztatja az elnémult költőket, hogy ha elmúlt is s ha többé vissza nem jó a vig ének s a régi kedv: legyen daluk fájdalmas, merengő, csak énekeljenek! — mert a főczél: a nyelvet dédelgetni, ápolni, mely ha él, akkor meg van mentve a haza is.

E tér volt Tompa hazafias költészetének eleme. Nem vádolta a nemzetet a multban elkövetett hibákért, a történelmi eseményeket nem bírálta, apáink tetteit nem tekintette a jelen nyomoruságos helyzet indokának s míg Petőfi a híres pozsonyi országgyűlés ama jelenetét, melyben a föllekesült magyarok elszántan kiálták a „moriamur“ a vak szenvedély hangján bírálva hazafiatlanságnak bélyegzi s a guny és megvetés oly erős hangjával illeti, melyet az utódok csak egy Petőfinek bocsáthatnak meg: Tompa a jelenetet is úgy fogja föl, mint a magyar nemzetnek előnyére való tulajdonságát, a hősi lovagiasságot, egy védtelen asszonnyal szemben.

Petőfi forradalmi költésze villám volt, mely midőn lecsapott, lángba borítá a sziveket, — a Tompáé balsam, mely keserűn hatott de gyógyított is. A szívében van az élet forrása, s költészetének titkos ujaival a szív legrejtettebb zugaiba nyult bele, midőn az amugy is sajgó fájdalmat még élénkebbé teszi az által, hogy mint a homeopata, hasonlót hasonlóval gyógyítson.

Alakjait környü fátyolba öltözteté, s majd a madárt szólaltatja meg fiaihoz, majd a vissza költözö gólyának panaszoja el honfiai fájdalmát, de e fátyolba öltözött alakok vékony leple alól kilátszodtak a hazafi izmos darabjai.

Kerényeinek, ki szintén a bujdosásban keresett enyhet honfi bánatára s kihez meleg baráti szeretet esatolá azt írja:

„Mégis, mégis minek hagyál bennünket el?
Meglásd ha itthon fájt, ott is fáj a kebel!
Bizony ha lelked fáj, ha rajta seb vagyon:
Könnyebben begyógyul a honi hantokon.

Aztán mintha nem elégednék meg a szemrehányással, mintha éreznék, hogy Kerényit ezzel úgy sem tudná visszatéríteni: erősebb költői képhez nyul, szívét igyekszik meghatni midőn így szól:

„Ha a ki felnevelt a kedves jó anya
Betegen, rongyosan előbde állana:
Karjába omlanál, öelve melegen,
Azért, hogy rajta már nincs bársony és selyem.
Mégis szülőhoaad, a legszentebb anyát,
Nehéz óráiban rosz gyermek elhagyád!“

Ime a mód, melylyel Tompa a hazaszeretet melegét igyekezett ápolni: erős költői képekben egyszerű, szívhez szóló szavak, melyek sohasem tévesztik el hatásukat. — A „Gólyához“ ezimű költeményében még erősebb képet használ:

„Csak vissza, vissza! meg ne esaljanak
Csalárd napsugár és siró patak;
Csak vissza, vissza, nincs itt kikelet,
Az élet fagyva van, s megdermedett.

— — — — —
Ne járj a mezőn: temető van ott;
Ne memj a tóba: vértől áradott,

— — — — —
— — — — —

Mintha irigyelné a madár sorsát, keserü fájdalommal küldi vissza a déli tájakra, mert hiszen neki két hazát adott végzete, — a magyarnak pedig csak egy volt, s az is elveszett . . . Aztán ha vándorutján valahol találkozik a bujdosókkal, izenetet küld nekik a haza mostani állapotáról, hogy a menyasszony meddőségért eped, hogy az öreg örömmel várja halálát,

— — — hogy — gyalázat reánk!
Nem elég, hogy mint tölgy kivágatánk,
A kidölt fábau örlő szü lakik . . .
A honfi honfira vádaskodik . . .
Testvért testvér, apát fiu elad . . .“

Hanem elég! a kép iszonyu: maga a költő megborxad a valótól, s a végső kimerülés hangján kéri a gólyát:

„Mégis ne szóljon erről ajakad
Nehogy ki távol sir a nemzetet:
Megutálni is kénytelen legyen.“

E kétségkívül egyik legszebb hazafias költeménye Tompának nyolez heti kellemetlenséget okozott. A merész hang nem került ki a cenzura figyelmét, s e miatt politikai sajtópört indítottak ellene, — azonban a vád alól felmentetett. — Hanem a költő a nyolez heti vizsgálati fogságban átélt szenvedések által megváltá a hazát. A gólya megvívta a hirt a bujdosóknak, a madár fiai zengő dalokkal tölték be az országot, — s a magyar nemzet ügyét féltetni már nem lehetett.

* * *

Ime, ez a Tompa forradalmi költészete. Mert az önvédelmi harc nemesak 184⁸/₉-re szorítkozik. E két esztendő alatt megmutatta nemzetünk a művelt világnak, hogy egy szabadságra megérett nép mire képes! A háromszázezer muszka nyers erejével nem birkozhatánk meg, — s ennek következménye a már halvány szavakban lerajzolt szomorú időszak volt, melyben a fegyverek esőrgését kínos sohajtások válták fel, — de a szívek mélyében ott élt még a soha el nem hamvadó szikra: a hazaszeretet. — Mig e szikra lángjai magasra esapkoptak, esodákat mivelt nemzetünk, — de a midőn a lángokból csak alig pislákoló fény maradt fön: e Vesta-tűz élesztgetése volt a honfiak szent feladata.

Hanem a minden oldalról Argus-szemekkel őrködő önkényuralommal szemben, mely még a szív érzelmére is béklyót vetett, hogyan élesztgessék e lángot?

Megtanította rá a nemzetet Tompa e bátorító szavával:

„Fiaim, csak énekeljete!”

És evvel megkezdődött a forradalomnak második időszaka: a passzív elentállás, melyben nem folyt vér, de azért nem kevesebb lelkesedéssel küzdött nemzetünk az eszmék harcában. E szellemi küzdelem majdnem tizenkét évig tartott, mely alatt „forrott a világ, mint a tenger, melyet vész ostromol — izgalmasan, borzalmasan . . .“ A külső hatalmakkal az emigránsok, belől a nép kebelében az írók készíték elő nemzetünket egy második forradalom kitörésére, mely

már 1861-ben csak a jelet várta, hogy Kárpátoktól—Adriáig ismét fölesendüljön a „Talpra magyar.“

Ez időszak volt Tompa forradalmi költészetének delelő pontja. Az ő lantja egyik támasza volt a nemzeti ügynek s mint lelki pártor, mint a nép egyszerű öre és tanítója, s mint a Széchenyi-féle elvek hű követője: a saját meggyőződése által kitűzött célhoz mindig hű maradt, s ahoz naponként közeledett is, t. i. hogy a népet előbb boldoggá kell tenni s azután szabaddá.

Széchenyi e törekvésének diadalát nem érte meg, — mert nem is érthette meg, miután egy nemzet boldogítása a leghatalmasabb eszközök mellett csak hosszú idők következménye lehet; Tompa azonban még megérte a husz évig tartó forradalom békés megoldásának ünnepét.

Tévednek azonban az, ki a 67-iki kiegyezést e szeilemi forradalom befejezésének tekintené. Az önkényuralom törekvései a multban mély örvény szélére sodorták nemzetünket, mely elnyeléssel fenyegetett. Az elbukás pillanatában megmentett ugyan minket a költők által fölélesztett hazafiság lángja, de a veszélytől ma sem állunk oly távol, hogy jövőnket biztosítva láthatnók.

Elmultak ugyan a régi idők; nem gazdagodnak idegenek a nemzet zsirján, — nem szívják idegenek a nemzet drága vérért, — de itt bent, az ország belsejében a régi bajt az elmult idők szomorú epizódjaként naponta megújulva látjuk, — s az itt-ott fel-esapkodó nemzetiségi aspirációk hullámai Magyarország fennállásának ezredéves talpkövet nyalogatják: a jelenben kevés veszélyiel ugyan, de kitudná megmondani minő következményei lehetnek ennek a távol jövőben . . . !?

A szellemi harcztér kapui tehát nyitva vannak; ne ringassuk magunkat édes álmokban, hanem legyünk azon mindnyájan, hogy az elődeink által megjelölt uton haladva végezzük be a nagy művet, melyet ők oly szent lelkesedéssel kezdettek meg, — lépünk át e kapu küszöbén s mi itt, kik az emult idők egyik hérósi alakjának Tompa Mihálynak neve alatt az általa vívott és diadalra jutott, de még csak fegyverszünet alatt levő szent háboru részeseinek valljuk magunkat: fogjuk föl a nagy költő kezéből kiesett tollat s a mit evvel ő egymaga mivelt: tegyük mi azt ma százan, százszorta esékélyebb erővel, de nem kevesebb lelkesedéssel mint ő. Az a gólya, melytől ő a szomorú bujdosásban hánykódó hazafiaknak még szomorubb üzenetet küldött, évenként visszatér és újra elhagy bennün-

ket. Izenjük meg tőle mi is a bujdosók legnagyobbikának, kit a szilárd elvhűség a haza elbukása feletti gyöttrő fájdalom, még 38 év multán is késletet az édes anya szent kebelére omolni, — hogy a „mi neked fáj, nekünk is fáj — ne sirj, ne sirj, Kossuth Lajos!“

Ne sirj, ne sirj, Kossuth Lajos, mert az a láng, mely egykor a ti lelketeket lobbantotta föl, milliók szívében fog élni és lobogni. E szent ezélt tüzte maga elébe az „ifju Magyarország“, melynek fegyvere nem a csillogó aczél, hanem a békés munkásság, eszköze a toll s ezélja népünket műveltté, műveltségében boldoggá és boldóságában teljesen szabaddá tenni!

Ne sirj, ne sirj Kossuth Lajos, mert nem messze van már az az idő, melyben a délre szálló gólyától megizenhetjük, hogy Magyarország a boldogság és szabadság hazája!

Lelkes ifjuság! Hogy e nagy izenetet elküldhessük, szükséges, hogy a hazafiság érzetét hévvel ápoljuk kebelünkben, szükséges, hogy az új idők szellemét megértve azon a téren harczoljunk, melyen ezélunkat leghamarább elérjük és ez az önművelődés. — A gymnasium kebelében alakult önképző társulat legyen méltó ama nagy névhez, melynek ezime alatt működik s jelszava maradjon Tompa Mihálynak ama nagy jelentőségű bátoritása:

„Fiaim csak énekeljete!“

Dr. Veres Samu.

II. Egy év története.

Gymnasiumunk az 1885/6. tanév kezdetén a nyolczadik osztálylyal, — a tanári kar kilencz rendes, egy segéd- és egy rajz- s tornatanárral teljesen kiegészítettett.

Másrésről ugyan e tanév kezdetére, tanintézetünk épületének, — mely már 1874-ben a második emelettel bővítettett ki, — új bal-szárnya is, 6 nagy teremmel, teljesen elkészült, s az iskolaévet szeptember elsőjén 8 osztályban 230 növendékkal, a követelményeknek megfelelő, külsőleg is díszes épületben kezdtük meg.

Az iskolai törvények szeptember 12-én olvastattak fel.

Az ifjusági önképző-kör szokásos ünnepélyét ez évben marcius 15-én tartotta meg, s a szerény iskolai ünnepélyt a közönség meleg érdeklődése s rokonszenvének fényes nyilvánulása kedves emlékü hazafias ünnepé tette, melyen a nagy események képei mintegy meg-elevenedve vonultak el lelki szemeink előtt; midőn „Rimaszombat 1848/9-ben“ esimü felolvasásban, egy a nehéz napokban fontos kiküldetésben járt bizottság egyik tagjának, az épen jelen volt Konyha Józsefnek, azon időben a rimaszombati ev. reform. egyház egyik lelkészének neve is felemlítettett, a folyton emelkedett hangulat lelkes éljenzésben nyilvánítá a letűnt nagy idők emberei iránti hálaadóját. S az ünnepély lefolyása lélekemelően hatott a jelenvolt egész tanuló ifjuságra is; pedig e fontos helyen, tanintézetünknek, a tudományos műveltség terjesztésén, a protenstans érzület ápolásán kívül, különös feladata s hivatása a hazafias szellem fejlesztése, terjesztése, sőt sok növendékre nézve annak lehető biztosítása is.

Említést érdemel itt, hogy a lefolyt iskolai évben a tanári kar mint testület 50 forinttal a „Gömörmegyei-“ 100 forinttal az „Erdélyi magyar közművelődési egyesület“ alapító tagjai közzé lépett, azon kívül kebeléből többen egyenként is rendes tagjai a két hazafias irányú egyesületnek.

Az egy közös czélra törekvés érzete a szomszéd gymnasiumok tanáiraival is szorosabb viszonyba hozott bennünket, a rimaszombati

s losonezi tanári kar barátságos s egyszersmind tanulságos látogatást váltott egymással. s Rozsnyón a derék Kramaresik Károly tanár 50 éves örömnépén, a tanári karnak három tagja képviselte gymnasiumunkat.

A tavaszi mulatságot ez évben június 3-án tartotta meg a tanuló ifjúság.

A növendékek egészségi viszonyai ez évben is kedvezők voltak. Némely kisebb, muló betegségi eseten kívül, három tanuló volt veszélyesnek látszó betegségben, ezek közül kettő a mintaszzerűen berendezett megyei közkórházban, egy saját szállásán gyógyított. Dr. Szabó Sámuel megyei főorvos ur, gymnasiumi igazgatóválasztmányunknak is egyik buzgó tagja, mint már több éven át, ez idén is a legnagyobb gonddal s díj nélkül gyógykezelte tanítványainkat. Haláleset ez évben sem volt növendékeink között.

Azonban kívülrül érték gymnasiumunkat érzékeny veszteségek.

Nuber Sándor ker. főigazgató ur, mult tanévi hivatalos látogatása alkalmával, iskolánk kül- és beléletére vonatkozó sok jó tanácsal távozott körünkől; hat osztálynak eléggé alkalmas iskolaépületünk, nyolcz osztályu főgymnasium számára nagyon sok kívánni valót tüntetett fel; a jóakaratu figyelmeztetésekre szívesen ígértük e tekintetben is a lehető, de alig mertük volna reményleni, hogy Rimaszombat város közönsége nagylelkű áldozatkészségéből, oly hirtelen s oly fényes eredménnyel válthassuk be ígérletünket, s mi napnap után örömmel vártuk a főigazgató urat, hogy dicsekedve mutathassuk be palotaszerű gymnasiumunkat; e várakozás közben vetjük a leverő hírt, hogy az életerős férfi, a magas műveltségű tudós, a szeretetteljes modoru ember s szigorúságig pontos tisztviselő Iglón, épen hivatalos fáradozásai közben, alig órákra terjedő betegség után deczember 22-ik napján elhalt!

Igazgató választmányunk buzgó tagja, tanintézetünk meleg barátja, dr. Patzek Mór megyei főorvos ur, egyike azon lelkes protestans tanügybarátoknak, kik ezelőtt 33 évvel nem csak buzditó szavaikkal munkálták s előkészíték, de áldozatkészségükkel létre is hozták a két protestans gymnasium egyesítését, július 25-én 74 éves korában hosszas betegség után elhalt.

Legyen áldás a két jeles férfiu emlékének!

Az elhunyt helyére kinevezett Sieber Ede ker. főigazgató ur folyó évi május 16-án látogatta meg gymnasiumunkat, midőn tanintézetünk épületét, berendezését, a könyvtárt, a természetrajzi s ala-

kulóban levő természettani muzeumunkat, s a tanórák szorgalmas látogatása útján, mind a tanmódszert, mind a növendékek képességét s előmenetelét beható vizsgálat alá vette, tapasztalatainak eredményét május 19-én a saját elnöklete alatt tartott értekezleten közölte a tanári karral s némely, szakavatott s jóakaratu észrevételei mellett, általában megelegetését nyilvánítá a gymnasiumunkban tapasztaltak felett.

Az igazgató-választmány tagja lett, a tanügyek áldozatkész meleg barátja a rimaszombati ág. evang. egyház felügyelője Hamaliár Károly ur.

A több évre kötelezőleg felajánlott adományokon kívül a gymnasium szükségleteinek fedezéséhez, mint szokásos évi adományaikkal járultak ez éven át: Dapsy Vilmos ur 300 frttal, a rimaszombati takarékpénztár 300 frttal, a gömörmegei nép- és iparbank 50 frttal, a rimamurányi vasműegyesület 42 frttal, a tiszáninneri evang. ref. egyházkerület a hirdetésekéből begyűlt 14 frt 94 krral, Rimaszombat városa 200 frttal, ezenkívül az építkezésre közelebb felvett 8000 frt kölcsöntöke 4 $\frac{1}{2}$ százalékos kamatjának 360 frtnak kifizetésével.

Molnár János polgár az építkezésre adott 20 frtot.

Konyha József ur a tanári nyugdíjalaphoz adott 100 frton kívül 200 frtot adományozott ösztöndíjalapra.

Az iskolai növendékek által 1878-ban megkezdett s azóta évenkénti 1 frt befizetéssel gyűjtött ugynevezett „iskolai alaptöke“ 1390 frt 76 krról, ez éven át 238 frt új befizetéssel s 79 frt 42 kr. kamattal, 1708 frt 18 krra növekedett.

A jótékony adományozások tették lehetővé, hogy az igazgatóválasztmány a gymnasiumi felszerelésekre általában, különösen pedig a könyvtár s muzeum szükségleteinek fedezésére 1365 frtot fordíthatott egy éven át, a segédtanár fizetését 150 frttal emelte, s a tanárok eddig havonként utólagosan járt illetőségeiknek havi előleges fizetését is elrendelte.

Özv. Kovács Ferenczné szül. Rubini Antónia urnő a „Vasárnapi Ujság“-nak teljesen megkímélt s gonddal őrzött tíz és fél évi (1874—1884) folyamait díszes, erős kötésben, ajándékozta könyvtárunknak.

A nyolczadik osztály évi vizsgája volt május 17. és 18-án rásbéli érettségi vizsgája május 24—28-án, az I—VII. osztályok,

szigorló vizsgái június 15—19-én, nyilvános vizsgájuk június 22-én, végre az érettségi vizsga június 24. és 25-ik napjaiban.

Be kell ismernünk, hogy teljes szorgalmunk s megfeszített igyekezetünk mellett is nem minden aggodalom nélkül tekintettünk első érettségi vizsgánk elé. Hálás köszönettel tartozunk ngs Zsilinszky Mihály kormányképviselő s nt. Zeleuka Pál vizsgálóbizottsági elnök uraknak, mind vizsgáink szakavatott vezetéseért, mind a jövőre irányzott böles tanácsaikért. A legkedvesebb emléket hagyták magok után mindketten tanintézetünkben.

III. Az igazgató választmány.

Elnök: Hámos József földbirtokos (lakik Cserenesényben).
Társelnök: Dapsy Vilmos nyug. legfőbb ítélőszéki bíró. Tagok a ág. hitv. ev. részről: Czéner Pál kishonti főesperes, szkálnoki lelkész; Ruthényi Béla esperességi felügyelő. (lakik Ráhón); Glaufl Pál rimaszombati lelkész; dr. Marikovszky Gusztáv; Hamaliár Károly, a rimaszombati ág. ev. egyház felügyelője. Ev. ref. részről: Csíder Károly, a gömörmezei ev. ref. egyházmegye gondnoka, s a rimaszombati ev. ref. egyház főgondnoka; Terhes Pál rimaszombati lelkész; Szalóczy Dániel rimaszombati lelkész; dr. Szabó Samu, megyei főorvos; Molnár József ügyvéd. — Pénztárnok: Lengyel György, kir. törvényszéki jegyző. Ügyész: Institórisz Endre ügyvéd. — Jegyző: Bodor István tanár.

IV. A tanári kar.

Baksay István, 42 év óta tanár, tanítja a történelmet a IV—VI., a mathesist a IV., a vallástant a VI. osztályban, ez időszertinti igazgató.

Fábry János, 36 év óta tanár, tanít természetrajzt a IV—VI., német nyelvet az V., vallástant az V., VII. s VIII., s bölcsészeti előtant a VIII. osztályban, a természetrajzi muzeum öre.

Zachar Gusztáv, 25 év óta tanár, az I. osztály főnöke, tanít latin- és magyar nyelvet az I., számtant az I—III. osztályban, az ifjusági gyámegyesület elnöke.

Polnisch János, 17 év óta tanár, a IV. osztály főnöke, tanít német nyelvet a III. IV. VI. VII. s VIII. osztályban s latin nyelvet a IV. osztályban; tápintézeti gondnok.

Bodor István, 15 év óta tanár, a VIII. osztály főnöke, tanít magyar nyelvet a VI—VIII., történelmet a VII—VIII., vallást az ev. ref. az I—IV. és a VII. és VIII. osztályban, az önképző-kör elnöke, s a nagy könyvtár öre.

Fazekas Ferencz, okl. tanár 7 év óta. VI. osztály főnöke, tanít latin- s görög nyelvet a VI. s VIII. osztályban.

Kerekes Dezső, okl. tanár, a VII. osztály főnöke, tanít mathesist az V—VIII., s természettant a VII. VIII. osztályban, a természettani muzeum s a tanári könyvtár öre.

Marossy Sándor, okl. tanár, az V. osztály főnöke, tanít latin- s görög nyelvet az V. és VII. osztályban.

Dr. Veres Samu, okl. tanár, a III. osztály főnöke, tanít magyar nyelvet a III—V., történelmet s latin nyelvet a III. osztályban, s az öszhangzatos éneklést, a tanári tanácskozmányok jegyzője, s az ifjusági könyvtár öre.

Sárkány Imre, okl. tanár, a II. osztály főnöke, tanít magyar- s latin nyelvet a II., földrajzt a II. és III. osztályban, vallást az ág. ev. az I—IV. osztályban.

Benkó János, rajz- s okl. tornatanár, tanít szabadkézi rajzt s rajzoló mértant a I—IV. oszt., földrajzt az I., tornászatot az I—VIII. osztályban.

Mohler Károly, róm. kath. segédlelkész s okl. vallástanár, tanítja a vallástant a róm. kath. növendékeknek.

Singer S. Leo főrabbi, tanítja az izraelita növendékeket. Szöllősy István elemi isk. tanító, tanítja az ev. ref. egyházi éneklést.

Törköly József községi elemi iskolai igazgató, tanítja az ág. ev. egyházi éneklést.

Kres József zenetanító.

V. Bevégzett tananyag az 1885/6. tanévben.

I. Osztály.

Vallástan: Ev. reform. Bibliai vallástan. A mózesi vagy ó-szövetségi vallás. A jézusi vagy új-szövetségi vallás. A hegyi beszéd. Hetenként 2 óra. Kk. Kovácsy Sándor „Bibliai vallástan“-a.

Sárospatak, 1882. — Ág. hitv. Az uj-szövetség könyvei. Jézus élete, az apostolok cselekedetei. Palesztina földrajza. Het. 2 óra. Kk. Wargha János „Bibliai ismeret.“

Magyar nyelv: Mondattani alapon a nyelvtan: hangok, mondatok, mondatrészek, mondatok nemei, beszédrészek; az ige, alanyi-, tárgyas személyragok, iques igék, állítás módjai, igeidők, igeragozás. — 2-ik évharmadban: névszók mint alany, tárgy, határozó; igazi helyhatározók. képes helyhatározók, időhatározók, módhatározók; a névszó mint jelző: tulajdonságjelzők, mennyiség vagy számjelzők, birtokos jelzők, névszó mint állítmány. — 3-ik évharmadban: szóképzés, szótövek, igetövek, névszótövek. Igeképzés: igékből, névszókából. Névszóképzés: igékből, névszókából. Összetett szavak. A 3 évharmad folyamán a már átvett tananyagnak folytonos ismétlése. Az olvasókönyvből: elbeszélések, leírások, mondák. — A 2-ik évharmadban: görög monda és történet. — A 3-ik évharmadban: történeti elbeszélések a magyar nemzet történelméből. A fentebbi olvasmányoknak folyékony és értelmes olvasása, tartalmának megvilágítása és szóbeli előadása, valamint a mondatok és szavak alakítási elemzése. Két hetenként egy iskolai dolgozat. Költemények. Kk. Iskolai Magyar Nyelvtan mondattani alapon. I-ső rész dr. Szinyei Józseftől és Lehr-Riedl „Magyar olvasókönyv.“ I. kötet. Hetenként 6 órán.

Latin nyelv: Hetenként 6 óra. Alaktan mondattani alapon: betűk osztályozása, a főnév és melléknév ejtegetése, a nemre vonatkozó szabályok. 2-ik évharmadban: a melléknév fokozása, határozó képzés melléknévekből, számnevek, névmások; s rendes igeragozás cselekvő s szenvedő alakja. — 3-ik évharmadban: deponens igék s körülírt igeragozás. Minden évharmadban a már tanultak folytonos ismétlése. Latin gyakorló könyvből: Róma őstörténete, különösen alapítása, fejlődése az első három király alatt, a Horatiusok és Curatiusok harezáig. Az olvasmányoknak egyes mondatai latinról magyarra s magyarból latinra áttétettek. Hetenként 1 írásbeli iskolai dolgozat. Kk. Bartal-Malmosi latin alaktana s gyakorlókönyve.

Földrajz. A földközi tenger környékén levő országok, tartományok, beltengerek, öblök és szigetek, különös tekintettel Magyarország természeti viszonyainak ismertetésére, a többi országokról a főbb adatok, u. m. városok, folyók, vidékek és lakosok s ezek főbb foglalkozásairól, a talaj különbség, növények és állatok, a feltünőbb kőzetnemek és állatok szemléltető oktatása. Kk. Scholtz Albert „Földrajz“ I. rész. Heti óraszám 4.

Szám tan: Het. 3 óra. Természetes, törvényes és mesterséges egységek. Szám fogalma. Természetes számsor, tizes számrendszer, négy alapművelet egész számokkal. A métermértékek, a tizedes egységrészek, azok egymáshoz való viszonyának ismertetése a mérő egységeken; a tizedes egységrészeknek a tizes számrendszer alapján való levezetése, négy művelet tizedes törtekkel. — 2-ik évharmadban: törzsszám, összetett szám, osztó, többszörös. A szá-

mok oszthatóságának ismertető jelei, összetett szám törzstényezői, összes tényezői, legnagyobb közös osztó, legkisebb közös többszörös, közönséges egységrészek fogalma, azoknak egymáshoz való viszonyítása a mérő egységeken, 4 művelet közönséges törtekkel. Idő számítás. A 3-ik évharmadban: az egész évi tananyagnak átismétlése. Kk. „Közönséges Szám tan“ Mauritz Rezsőtől.

Mértan: Pontok, vonalak, szögek fekvése és mérés viszonyai, síkidomok, közös tulajdonságaik u. m. három és négyszögek, szabályos hat- és nyolcszögek, a kör és kerületének egyszerűbb tételei, az idomok szimmetriája, terület meghatározás. A szemlélethez sodrony és faminták, szalag és vonaldiszitmények mértani rajzolása előbb vonalzó és körző segítségével, később a nélkül. A rajzok monochron színezése, színek és a szinkör ismertetése. Kézikönyv dr. Wohlrab Flóris és Landau Alajos „Rajzoló Geometria“ I. rész. Heti óraszám 3.

Tornászat: Rendgyakorlat: sorakozás, oldal és arcsorképzés, sornyitás. Szabadgyakorlat: alap-, lépő-, terpesztett és guggoló állások: karlendítések, karlökések és karütések minden irányba. Törzshajlítások, alap- és más alkalmas állásban, sarok és térdemelés. Alapjárás meghatározott számú lépésekkel és a nélkül. Versenyfutás 200 lépésig. Szereken: Leugrás, elugrás, páros és egy lábroló átugrás összekötve alkalmas taggyakorlatokkal u. m. térdemelés, terpesztés, $\frac{1}{4}$, $\frac{1}{2}$, $\frac{3}{4}$ fordulat, karlendítés, karlökés, karkulesolás a mellen és a hátán. Függési gyakorlatok a nyujtón és korlátán. Társasjátékok a szabadban. Heti óraszám 2.

II. Osztály.

Vallás tan: Ev. reform. mint az I-ső osztályban. Ág. hitv. mint az I. oszt.

Magyar nyelv: A határozók tana. Szóképzés és synonymák az olvasmányok alapján. Összetett mondatok: mellérendelt és alárendelt viszony. Körmondatok. Olvasmányok a néprajz s magyar és görög történelem köréből, elemezve s tartalmuk szabad előadása: költemények könyv nélküli előlése. Két hetenként részint házi, részint iskolai írásbeli dolgozat a nyelvtan begyakorlására s egyes tanult olvasmányok fogalmazására. Hetenként 5 óra. Kk. Szinyei József. Iskolai magyar nyelvtan. II. füzet és Lehr-Riedl Magyar olvasókönyv, II. kötet.

Latin nyelv: Az alaktan átismétlése s befejezése, kiegészítve a szabálytól eltérő alakokkal, teljes igeragozás, praes., perf. és supinam-képzés. Rendhagyó, hiányos személytelen igék. Szóképzés. Olvasmány. Róma története a hármassok küzdelméről a királyok elűzéséig. Megfelelő gyakorlatok magyarról latinra fordítása. I—XX. fejezet könyv nélkül is. — Szótanulás etymologicus csoportokban. Hetenként egy iskolai írásbeli dolgozat a nyelvtani szabályok s ol-

vasmány begyakorlására. Hetenként 7 óra. Kk. Bartal-Malmosi. Latin alaktan és gyakorlókönyv.

Földrajz: Európa, Ázsia s Afrikának az I. osztályban nem tárgyalt részei, Amerika és Ausztrália leírása természeti vidékek szerint. Hegy és vízrajz, éghajlat, főbb s jellemző termények, népesség, államok, városok ismertetése. Hetenként 4 óra. Kk. Scholtz Albert, Földrajz, II. és III. rész.

Számítás: Het. 4 órán: Az első osztály tananyagának átisméltése, a rövidített számműveletek, arányosság, egyenes és fordított arány, — aránylat és feloldása, — egyszerű hármasszabály, egyszerű kamatszámítás, — olaszszámolás. K. K. mint az első osztályban.

Mértan: Stereometriai elemek, a sík abszolút és relatív helyzete a térben, lapszögek, szögletek, a testek tulajdonságai és hálózata, u. m. kocka, hasáb, oszlop, gula, kup. henger és gömb felszíne, térfogata, a testek összeillősége, hasonlósága és egybevágósága, szimmetriája, testminták készítése kártyapapírból, — a szemléleti oktatáshoz sodrony és faminták után. Kézikönyv. Dr. Wohlrab Flóris és Landau Alajos „Rajzoló Geometria II-rész. Heti óraszám 3.

Rajzolás: Síkékitmények, szimmetrikus növény alakok táblái előrajz után. Síkidomok, egyszerű tárgyak távlati rajzolása, testek rajzolása testmintákról a világítás tekintetbe vételével, a tárgyak mesterséges és természetes megvilágítása, diszitményi rajzok u. m. görög, arab, mór, egyiptomi, római és ujkori renaissance monarchron-színzessel. Heti óraszám 1.

Tornászát: Mint az I-ső osztályban. Heti óraszám 2.

III. Osztály.

Vallástan: Ev. reform. Bibliai bevezetés. A bibliáról. Az ó-testamentomi könyvek ismertetése. Hetenként 2 óra. Kk. Radácsy György „Bibliai bevezetés“-e. Sárospatak 1882. — Ág. hitv. Keresztyén vallástan: az Istenről. Jézus Krisztusról. Az emberről és a hitről. Hetenként 2 óra. Kk. Csisko János „Ker. vallástan.“

Magyar nyelv: Rendszeres magyar nyelvtan: hangtani szabályok. A beszédrészek változásai szóképzés, szóösszetétel és szóragozás által. A képzők tana, különös tekintettel az idegen származású és hibásan képzett szavak kiküszöbölésére a helyes magyarság alapelvei szerint. Igék, igeképzők, igeragozás, határozók és kötőszók. A mondatból: egyszerű, bővített és összetett mondatok rendszeres tárgyalása az olvasmány alapján. Hangtani, szótani és mondatnani elemzés és jelentés-tan, a szavak szellemi tartalma. Két-hetenként egy írásbeli dolgozat. A lefolyt évben a tanuló feloldozták a következő tételeket: „A tanév elején“, „Peregrinus“ (Jókai leírása után). „Szilágyi Erzsébet“ (mondatnani elemzés).

„Szibinyáni Jank“ (prózai leírás). „Családi kör.“ „Becsületesség, emberség, nemeslelkűség (mese) stb.“ Kk. Szinnyi József „Rendszeres magyar nyelvtana“. Lehr-Riedl „Magyar olvasókönyv III. k.“ Hetenként 3 óra.

Latin nyelv: Az alaktan átisméltése s folytonos gyakorlása mellett az egyszerű, bővített és összetett mondatok szerkezeti szabályai. Mondatrészek: az állítmány és alany, a jelző és jelzett szó egymáshoz való viszonya; acc. és nom. cum inf., kettős acc. és nom., abs. abl., gen. quant. qual. part., az állítmány kiegészítői. — Hetenként egy iskolai és kéthetenként egy házi feladvány. Kk. Livius: Róma története. Előkor V. fejezet. Királyok kora XII. fejezet. Phaedrus meséiből 20 mese, melyek közül 12 könyv nélkül is begyakoroltatott. Bartal-Malmosi: „Latin mondatn.“ Het. 6 óra.

Német nyelv: Teljes ataktan mondatnani alapon. Kiejtés, hangsúlyozás, a két névelő, a főnév és melléknév ejtegetése, az utóbbinak fokozása, a számnév, névmás, a három segítő ige, a rendes ige teljes, cselekvő és szenvedő alakja. Visszaható, személytelen, rendhagyó, értelemmódosító s összetett igék. Határozók és előljárók. 132 részint német, részint magyar gyakorlat és Augustus című kisebb német olvasmány szóval és részben leírva fordítottatott. Kk. Graf Jakob német nyelvtanának első része. Het. 4 óra.

Történelem: Magyarország története 1867-ig. Kk. Maklári-Pap Miklós „Magyarország története.“

Földrajz: A fizika főbb törvényei. A föld mint világtest. A földgömb szárazulata, vizei, légköre, belseje. Kk. Schmidt Agoston „Fizikai földrajza.“ Het. 2 óra.

Mennyiség-tan: Az alapműveletek isméltése egész és törtszámokkal, viszonyok, egyszerű s összetett arányok, s azoknak különféle alkalmazása, arányos osztás, láncszabály, kamatos kamatszámítás, vegyítési szabály. Kk. mint az I. és II. osztályban. — Hetenként 3 óra.

Mértanirajz: Constructiv planimetria, egyenes vonalú idomok szerkesztése, területek másolása és meghatározása, idomok összeillősége, szimmetriája és hasonlósága, átalakítása, arányos osztása és az ide tartozó fontosabb constructiv feladatok. Kk. dr. Chászár Károly „Szerkesztő planimetria“ I. szakasz. Het. 2 óra.

Torna: Rendgyakorlat: Rendek és kettős rendekbe fejlődés. 2, 4, 6, 8-as sorokba felvonulás. Szabadgyakorlat: Térdeles és támfekvések, karvágások és körzések, törzsforgatások, lábütések, uszógyakorlat, rohamállás, hintázó járás, futás 300 lépésre. Szereken: Ugrás mint az I. osztályban, egyenes és ferdeirányú rohammal, hátraugrás, magas- és távugrás. Korlátlan: Támaszba különféle gyakorlatok, felülések egy és két kapocsfára, vetődési és kanyarlati leugrások, átfordulás és fészkek, lengés előre és hátra kiugrással, gerinczhajlítás és törés. Nyujtón: Függések felső-, alsó-, keresztfogással, törzs- és lábgyakorlatok, térdfüggés, visszafordulás, lengés előre- és hátraugrással. Rugódeszka: Felszaladni

meghatározott lépésekkel, leugrás kargyakorlatokkal, oldalra és előre kiugrás kar- és lábgyakorlatokkal, $\frac{1}{4}$, $\frac{2}{4}$, $\frac{3}{4}$ fordulattal. Bak: Felülések kanyarulatokkal, felugrás térdre és talpra, alacsony bak átugrások, egyensúly gyakorlatok egy lábon, törzshajlítás és lábemelés, vetődési leugrások. — Társas játéka a szabadban.

Rajzolás: A geometria alkalmazása a rajznál és mérésnél, síkélmények, színek használata, stylszerű építmények görög, mór, arab, római és renaissance. Het. 1 óra.

IV. Osztály.

Vallás tan: Ev. reform. mint a III-ik osztályban. — Ág. hitv. Mint a III. oszt.

Magyar nyelv: Het. 4 óra. Irálytan. Az egyszerű és szép irány lényege és alkalmazása. A szemléletesség és élénkség tényezői. Verstan. Közéleti ügyiratok szerkesztése. Arany János „Toldi”-jának iránytani elemzése. (három ének könyv nélkül is). Időmértékes és hangsúlyos költemények betanulása és szavallása. Olvasmányok. Két hetenként egy írásbeli házi feladvány. K. k. Névi L. Irálytan és olvasókönyv. Arany J. „Toldi.”

Latin nyelv: Az alaktani ismeretek ébrentartása mellett a mondattanból az egyszerű mondat és részei, u. m. alany, állitmány, tárgy, helyidő-, mód- és állapot-, ok- és eredet-, czél- és véghatározók, az összetett mondat ismertetése gyakorlati uton. A legszükségesebb verstani ismeretek. Prózai olvasmány a köztársaság korából: a köztársaság kezdete (8. fejj.), a plebejusok és patriciusok egyenlőtlensége (10 fejj.) Költői olvasmány: Romulus és Remus megmenetése. Róma alapítása és Rémus halála. Gabii városának bevetele és a Fabiusok vesztesége. Valamennyi olvasmány könyv nélkül is lett betanítva. A gyakorjókönyvből az első 23 gyakorlat szóval és részben írásilag fordított. Két hetenként egy iskolai dolgozat. Kk. Elischer József latin olvasókönyve s Bartal Antal és Malmosi Károly latin olvasókönyve. Het. 6 óra.

Német nyelv: Mondattan, a mondat részei és fajtái; a beszéd résznek használata u. m. a két névelő, a főnév esetei (esettan), az ige alakjai, módjai, idői, az igenév, melléknév, névmás, számnév és határozók megfelelő gyakorlatokkal. Olvasmányok: Des Vaters Vermächtniss, der Holzhacker, die Sonne bringt es an den Tag, der Graf von Habsburg és még 4 rövidebb prózai olvasmány többnyire könyv nélkül is. Két hetenként iskolai dolgozat. K. k. Szemák István német mondattanának első része. Het. 3 óra.

Történelem: Az ókor története. A keleti népek. Görög és római történet a császárság megalapításáig. Szilágyi S. tankönyve szerint. Het. 3 óra.

Természettudományok: Ásványtan: kémiai előismeretek, az ásványok alakja, fizikai és kémiai tulajdonságai; az ásványok

reszletes leírása a szemlélet és a kémiai rendszer alapján, kőzet és földtan, korszakok, formációk dr. Roth S. t. k. nyomán. Jegyzetminta készítése lángkísérletek, ásványvizsgálatok, gyűjtés. Het. 3 óra.

Mathesis: a) Algebra: Bevezetés a betűszámokban. A négy alapművelet egész számokkal és törttel. Geometriai haladvány mint osztás eredménye. Egy és több tagu algebrai mennyiségek közös osztója, közös többszöröse. Elsőfoku egyenletek egy ismeretlennel. Az arányok ismertetése. Mauritz Rezső általános számítása szerint. Het. 3 óra. — b) Mértan: Constructiv planimetria a legfontosabb görbe vonalak u. m. kör, ellipszis, hiperbola, parabola és az idetartozó constructiv feladatok cycloisok és esigavonalak, kézikönyv dr. Császár Károly. „Szerkesztő planimetria” II-rész. Heti óraszám 2.

Rajz: Az emberi fej rajza arányok szerint, különböző helyzetben, körrajz és árnykolt kivitelben, rajztanulmányok gipsz mintákról, fehér és fekete krétarajzok. Heti óraszám 1.

Tornászata: Mint a III. osztályban. Hetekint 2 óra.

V. Osztály.

Vallás tan: A ker. egyház története: ó- és középkor a reformációig. — Tankönyv: Kovácsy Sándor ker. egyh. tört. Het. 2 óra.

Magyar nyelv: Het. 3 óra. Szerkezettan. A feltalálás és elrendezés törvényei s az előadás általános formái. Arany János balladái és Berzsényi ódáinak olvasása alapján a ballada- és óda szerkezetének és nyelvének ismertetése. Olvasmányok. Két hetenként egy írásbeli feladvány. Az év folyamán alatt a következő tételeket dolgozták föl a tanulók: „Pálbéli szép Antal” székely népballada prózai leírása. „Az állatok sorsa télen” (leírás). „A leégett falu” (leírás). „V. László” (széptani elemzés). Egy szabadon választott állatmese. „A csonka koldus”. „Az erdei lak” szabadon választott egyén jellemrajza. „A régi magyarok jellemzése”. „A derék nem fél az idők mohától...” (chria) stb. Kk. Névi L. „Szerkezettan”, Arany János balladái magy. Beöthy, Berzsényi ódái, magy. dr. Versényi Gy.

Latin nyelv: Het. 6 óra. I. Livius XXI. könyvből 1—46. caput, közben 7 cap. kihagyásával. Bevezetésül Carthago története a II. pünhaboruig. Befejezésül a II. pünhaboru történelmének forrásai. Könyv nélkül tanulták Scipio- és Hannibálnak a Ticinusnál tartott beszédét katonáikhoz. Az alaktant csekély részletekben kétszer átismételték, a mondattant pedig az olvasott textuson lépésről lépésre gyakorolták. Kk. Bartal-Malmosi Livius XXI. XXII. — II. A római költészet története a legrégebbi időktől Ovidiusig, a költők rövid életrajzával és műveik ismertetésével. Olvasmány: Cn. Naevius, Q. Ennius, Catallus, Vergilius, Horatius, Tibullus és Ovidiusból ösz-

szesen 15 költemény. Verstan. Kk. Anthologia Latina. Pirchala. — Iskolai írásbeli dolgozat a Liviusból olvasott textus alapján két hetenként egy-egy.

Görög nyelv: Het. 5 óra. Alaktan a „mi“ végű igéig. Kk. Curtius-Ábel. Olvasmányul 74 görög és részben magyar gyakorlat Schenk-Ábel olvasókönyvéből. Fordítás alkalmával elemzés után a tanulók minden mondatot könyv nélkül elmondtak és különféleképp változtattak. Iskolai írásbeli dolgozatok két hetenként: 1. „a“ declinatio. 2. „o“ deklinatio. 3. Torok-, ajak- és foghangu tövek. 4. Folyékony- és lágyhangu tövek. 5. Kettős hangzón végződő tövek és „s“-t kilökő tövek. 6. „u“-t és „t“-t kilökő tövek és rendhagyó declinatio. 7. Mellénevek declinatoja. 8. Mellénevek fokozása. 9. Névmások. 10. Praesens-tő. 11. Összevont igék. 12. Futurum és erős aoristos. 13. Gyöngé aoristos. 14. Perfectum. 15. Az aoristos és futurum passivuma.

Német nyelv: A mondattan befejezése. Az összetett mondat és fajai, mellé és alárendelt mondatok szerkesztése. a mellékmondatok rövidítése, többszörösen összetett mondatok, körmondatok, hangsúly- és szórend megfelelő gyakorlatokkal. Olvasmányok: prózai és költői szemelvények. Herder Cidjéből 12 válogatott románcz könyv nélkül, fordítva, elemezve, részben prózában földolgozva. Kk. Szemák István német mondattanának II. része. Hoffmann Mór német tan- és olvasókönyvének III. kötete. Házi és iskolai dolgozat két hetenként. Het. 3 óra.

Történelem: Róma története, Augustus óta a császárság bukásáig. A germánok. A népvándorlás s annak folytán keletkezett új államok. Az izlam eredete s terjedése. A pápaság, hűbértség és a keresztes hadjáratok. A nagy királyságok alakulása. Kézikönyv: Szilágyi Sándor „Egyetemes történet“-e. Het. 3 óra.

Természrajz: Növénytan: az őszi és tavaszi flóra egyes növényfajainak leírása, rendszerek, a növények rendszeres (Sachs r.) leírása, a szövet- és alaktan, a növények élete, földrajzi elterjedésük, növényi anyagok. Dr. Roth S. tankönyve nyomán. Mikroszkopi vizsgálatok, rajzolás, a növények meghatározása, gyűjtés, kirándulások. Het. 2 óra.

Mathesis: a) Algebra: Első foku egyenletek két és több ismeretlennel. Proporiók tana. Hatványozás. Két tagnak magasabb pozitív egész hatványai (Pascal-féle háromszög). Négyzetgyök, irrationalis és imaginaris szám, számolás négyzetgyökkel, többtaguak és tizes rendszerbeli számok négyzet- és köbgyökölése. b) Geometria: Planimetria a körbe és a körül rajzolt sokszögek kivételével. Kézikönyv Mauritz Rezső „Algebra“ és Ábel Károly „Geometria“.

Tornászata: Mint a VI. osztályban. Hetenként 2 óra.

VI. Osztály.

Vallás tan: (ág. és helv.) A keresztyén egyház története a reformációtól kezdve. Kovácsi Sándor tankönyve szerint. Hetenként 2 óra.

Magyar nyelv: A prózai írásművek elmélete. Olvasmányok: Székely István, Heltai Gáspár, Petheő Gergely, Cserey Mihály, Virág Benedek, Horváth Mihály történetéből; Nagy Lajos jelleme Szalay Lászlótól, Zrinyi Miklós, a költő ifjúsága, Salamon Ferencztől, s ezek alapján az irály- és szerkeztani szabályok elisméllése mellett a történeti-, Jókai Mór „Új földes ur“ című regénye és több novella alapján a költői próza. — Szónoki beszédek: Deák Ferencz- (A lengyelek ügyében), báró Eötvös József- (Szalay László felett), Kossuth Lajos- (a haza megmentése ügyében), Csengery Antal- (Deák Ferencz jelleme), Ipolyi Arnold- (Üdvözlőbeszéd 1858. aug. 21. Egerben), Kölcsey Ferencz- (Törvényszéki védbeszéd P. J. számára) és Kossuth Lajostól „Tengerre magyar!“ ezek alapján a szónoki beszéd szerkezete és fajai. — Értekezések: Pázmány Péter „Hodegos“-ából, gr. Zrinyi Miklóstól „A török afium ellen való orvosság“, Faludy Ferencztől „Erkölesei oktatások“, Szabó Károlytól „A magyar nemzeti büszkeségről“, Arany Jánostól „A költői feltalálás és eposok közös vonásai“, Csengery Antaltól „Az írás történetéből“, Erdélyi Jánostól „A közmondásokról“, s ezek alapján az értekező próza sajátosságai. — Schakespeare „Coriolanusa.“ ennek alapján a dráma és szerkezete, főtekintettel a tragodiai jellemekre; a tragicum. — Kisfaludy Károly „Vigjátéka“, ennek alapján a comicum. — Írásban feldolgoztattak: 1. Szabadon választott tárgyról chria. 2. A tropusokról, tanulmány tárgyalás alapján. 3. Szabadon választott tárgyról mese. 4. Volumnia, a patricius nő jelleme. 5. A harcba távozott apa családja. elbeszélés. 6. Egy elhunyt tanár felett, emlékbeszéd. 7. Üdvözlő beszéd. 8. „Crescit sub pondere palma.“ értekezés. 9. Az elbeszélő, szónoki és értekező próza, s az ezek közötti különbség. értekezés. 10. A tragicum és comicum. Ezekon kívül egyes kísérletek a prózai írásművek fajaira. főtekintettel a különböző retorikai formákra. — Het. 3 óra. Kk. Névy Rhetorikája.

Latin nyelv: Olvasott szöveg C. Sallusti Crispi De bello Jugurthino 1—43 f. a beszédek könyv nélkül is; P. Vergili Maronis Aeneidos lib. I. egészen. a lib. II., 1—442 v. könyv nélkül 200 v. Sallustius és Vergilius élet rajza és művei. A latin mondattan ismétlése. Latin Stiliztikából 1—20 gyakorlat. Írásbeli gyakorlat házi és iskolai, 15 db. fordítás magyarról latinra és viszont. Római régiségtanból a magistratus és isenségek kéziratok után. — Kk. C. Sallusti Crispi De bello Jugurthino, magy. Bartal A. és Malmosi K. P. Vergili Maronis Aeneidos lib. 1—3. Latin Stiliztika Pirchala Imrétől. Heti óra sz. 6.

Görög nyelv: Az alaktan ismételve a „mi“ végű igéig, ezeknek folytatásával az alaktan végig. A mondattan, a latin mondattan alapján. — Olvasott szöveg: Mesék, kisebb elbeszélések.

Villanykák. Protreprikák. Skoptikák. Sámabusok Babrios meséi. Összesen 50. — Xenophon Cyropaediajából: Cyrus származása. Cyrus és Astyages. A hadvezéri élet. — Az Anabasisból: Készülődések a háborúra. Vonulás a király ellen (1–15 f.) — Írásbeli dolgozat házi és iskolai 15. fordítás magyarról görögre és viszont. — Kk. Curtius Gy. Görög nyelvtana. ford. Dr. Abel J. Olvasó könyv. Szamosi J. tól. Crestomthia Xenophonból és Scheuk. Horváth. — Heti óra sz. 5.

Német nyelv: Német költészet, a legszükségesebb ismeretek a verstanból és a költői műfajokról. Költői olvasmány: Die Bürgerschaft. Der Gang nach dem Eisenhammer és Der Graf von Habsburg könyv nélkül is. Prózai olvasmány: Erdbeben és die Harzreise von Heine. Kéthetenként egy iskolai dolgozat. Kk. F. W. Gredy die deutsche Poetik és Hoffmann Mór német tan- és olvasókönyve III. kötet, Het. 3 óra.

Történelem: Az újkor. A felfedezések. A reformatio. A tudomány és művészet ujjáéledése. A vallásos és nemzeti háborúk. A fejedelmi abszolútizmus kora. Demokratikus mozgalmak. A francia forradalom és Napoleon kora. Szilágyi Sándor tankönyve nyomán. Het. 3 óra.

Természetrész: Állattan. Elemi és összetett szervek, életműködés, rendszeres leírás, földrajzi elterjedés. Dr. Roth S. tankönyve szerint. Vizsgálatok, rajzolás; meghatározás, gyűjtés. Het. 3 óra.

Mathésis: Het. 3 óra. Kk. Mauritz „Algebra“ és Ábel K. „Geometria.“ a) Algebra: A hatványozás általánosítása. Számrendszerek. Logarithmusok. — b) Geometria: A körbe és a körül rajzolt sokszögek. Genimetria és Trigonometria.

VII. Osztály.

Vallás tan: Ev. reform. A keresztyén erkölestudomány elvi és alkalmazott része. Hetenként 2 óra. Kk. Zsarnay Lajos „Erkölcstan“ a. Sárospatak 1883. — Ág. hitv. ev. Keresztyén hit- és erkölcstan Zsilinszky Mihály tankönyve szerint. Het. 2 óra.

Magyar nyelv: A költői műfajok elmélete. — Olvastattak és magyaráztattak: Vörösmarty „Zalán futása“ egészen. Egyes részletek gr. Zrínyi Miklós „Szigeti veszedelmé“ből. Debreczeni Márton „Kiovi csatá“jából. Horváth E. „Árpádiászá“ból. Csokonay „Dorottya“jából. Az arany szarvas regéje Aranytól. „Csörsz árka“, „Árvalány-haj“ Tompától. „Krisztus és a madarak“ Gyulay Páltól. „A fekete eb“ Garaytól. „A kém“ Vörösmartytól. „A fülemile“ Aranytól. A Cid ronánczokból egyes részletek (ford. Beksics G.) „Faluvégén“ Petőfitől. Egyes balladák Szász Károly-, Gyulai Pál-, Kriza-, Czuczor s Aranytól. „A családi kör“ Aranytól. „A falusi órák“ Tompától. „A boldog pestiek“, „Pató Pál“ Petőfitől. „A népszerűség“ Gyulaytól. „Vojtina ars poëtikája“ Aranytól. „A drámai

nyelvről“ Tóth Kálmántól. „Enyingi Török Bálint, feleségének Torbágyra“ Horváth Endrétől. „István öseimhez“ Petőfitől. „Levél egy kibujdosott barátom után“ Tompától. — Oktató epikai művek: Fáy, Szentmiklóssy, Greguss, Tompa s Arany műveiből. ezek alapján az epikai művek szerkezete és fajtái, főtekintettel a költői nyelv sajátosságaira; számos mű- és népdal; szemelvények Kisfaludy Sándor „Himfy“ szerelmeiből. „Őszi tájnak“, „Tornáczomon“ Tompától. „Mohács“ Kisfaludy Károlytól. „Rákhel siralma“, „Enyhülés“ Aranytól. „Gondolatok a könyvtárban“ Vörösmartytól. Számos epigramm. „Apotheosis“ Bajzától. „Szózat“ Vörösmartytól. „A magyarokhoz“ Berzsenyitől. „Bucsu“ hr. Eötvös Józseftől. „Hymnusz“ Köleseytól. „A vén cigány“ Vörösmartytól. „Egy gondolat bánt engemet“ Petőfitől, s ezek alapján a lyrai költemények szerkezete s fajtái. — Katona József „Bánk-bán“-ja. Moliere „A tudós nők“ című vígjátéka, Madách „Az ember tragédiája“, Goethe „Faust“-ja. Tóth Edéttől „A falu rossza“ s ezeknek és a VI-ik osztályban olvasottaknak alapján a dráma szerkezete, jellege és sajátosságai. Írásban feldolgoztattak: 1. „Az ősz“ leírás. 2. „Minden óráduak leszakaszod virágát, élj az idővel“ (Berzsenyi) elmélkedés. 3. „Az igaz igyekezet kezdete a szebb tökéletesedésnek“, értekezés. 4. „Bánk jelleme“. 5. A regefajok jellemző sajátosságai, didaktikus levél. 6. A szabad esés törvényei, értekezés. 7. Az óda és fajtái. tanulmány. 8. „Mit, mikép és mikor, ebben áll a bölcsesség nagy titka“ Kölesey. 9. Az ó- és újabbkori drámák közötti különbség, tanulmány. 10. Az erkölesi szabadság; ezeken kívül egyes kísérletek a könnyebb költői műfajokra. Het. 3 óra. Kk. Névy „Poëtiká“-ja.

Latin nyelv: Het. 6 óra. Vergilius Aeneiséből a VI. k. egészen. — A római szónoklat története a legrégebb időktől Ciceroig. Cicero élete és összes műveinek ismertetése. A Cicero-korabeli nevezetesebb szónokok. Cicero főbb beszédeinek tartalma. Olvasmányok Ciceróból, tüzetes tárgyalással: a) Leveleiből: Fam. V. 7. — Att. II. 21. — Att. II. 22. — Att. III. 5 — Att. III. 6. — Fam. XIV. 4. — Fam. XIV. 2. — Fam. XIV. 1. — Att. IV. 1. — Att. IV. 2. — b) Beszédeiből: „De imperio Cn. Pompei“ és „In Catilinam I.“ — Cursiv iskolai olvasás tárgyát képezték „In Catilinam oratio II., III. és IV.“ — Könyv nélkül tanulták az Aeneis VI. k.-ból a 244–316. v. (az alvilág bejárata). — A „De imperio Cn. Pompei“ című beszédnek pedig a beszéd szerkezetét feltüntető részeit. — Alaktan átismételve, a mondatban pedig az olvasottakon gyakorolva folytonos mondatelemzéssel. — Iskolai írásbeli gyakorlatok az olvasott textus alapján kéthetenként. Kk. Vergilius Aeneis, Pirchala. — Cic. levelei. Köpesdy. De imperio Cn. Pompei, Dr. Kout J. In Catilinam, Köpesdy.

Görög nyelv: Het. 5 óra. 1) Odyssea I. II. és III. könyve egészen. a homerosi alaktan begyakorlásával. Könyv nélkül tanultak az Od. I. 1–105. v. Végül az egész Odyssea tartalma, költői szerkezete. A Homeros-kérdés rövid tárgyalása. Kk. Ábel,

Olyseia I. II. III. — 2) Herodotos történeti művéből: 1. Solon és Kroisos találkozása. 2. Kroisos bukása. 3. Dareios Skythiában. 4. A thermopylaei ütközet. Kk. Dávid J., Szemelvények Herodotosból. — Iskolai írásbeli dolgozatok az olvasottak alapján kéthetenként 1—1.

Német nyelv: A német irodalom történetéből a legnevezetesebb mozzanatok a legrégebb időtől a második virágzó korszakig (1748-ig) Kluge szerint. Olvasmányul szolgált Goethe „Hermann und Dorothea“ idyllikus eposzából a 3—5 ének, valamint Schiller „Wilhelm Tell“ színművéből a 2-ik felvonás. Két hetenként iskolai dolgozat. Kk. Weber Rudolf, Goethe „Hermann und Dorothea“-ja és Heinrich Gusztáv „Wilhelm Tell“-je. Het. 3 óra.

Történelem: A legújabb kor történelmének áttekintése után a föld összes államainak politikai földrajza főtekintettel az európai viszonyokra. Het. 2 óra. Kk. Scholcz J. „Politikai földrajz“-a

Természettan: Het. 4 óra. Kézikönyv: Fehér Ipoly „Természettan“-a. Bevezető természettani alapfogalmak. — Mechanika. Akusztika. Optika.

Mathesis: Het. 3 óra. Kézikönyv Mauritz „Algebra“ és Ábel K. „Geometria“. — A másodfoku egyenletek teljes elmélete, a másodfokúra reducálható felsőbbfoku egyenletek; reciprok egyenletek. Arithmetikai és geometriai progressiók. A geom. progressiók alkalmazása kamatos kamat-, járadék-, betét- és törlesztési számításoknál. A végtelen geom. progressiók tekintettel a periodicus tizedes törtekre. Az algebrai kifejezések graphikai ábrázolása. Coordinata rendszerek, a pont koordinatái, két pont távolsága, a kör és egyenes egyenlete. Stereometria.

VIII. Osztály.

Vallás tan: Ev. ref. mint a VII. osztályban. — Ág. h. ev. mint a VII. osztályban és rövid bibliologia.

Magyar nyelv: A magyar nemzeti irodalom történeti áttekintése az egyes korokat és írókat jellemző irodalmi művek alapján, fő figyelmet fordítva ezek tárgyalásánál a nyelv történeti fejlődésére; a közép- és új magyar nyelv sajátosságai. — Olvasmányul azon irodalmi emlékek és azon íróknak művei szolgáltak, amelyek és a kik vagy éppen nem, vagy csak kevésbé voltak ismeretesek a növendékek előtt, hogy így azok ismeretköre teljesen kiegészíthessék. Írásban földolgoztattak: 1. Érettségi vizsga előtt (elmélkedés). 2. Berzsenyi „Fohászkodás“-ának esztetikai méltatása. 3. Párhuzam Zrínyi és Gyöngyösi közt. 4. Műveltségünk az Anjouk alatt. 5. A gőzgépekről. 6. Telepítések hazánkban. 7. A pogány és ker. középkor irodalmi szempontból. 8. A honvédelmi rendszer fejlődése Mátyásig. 9. A tapasztalat az élet tanítómestere. 10. A prot. kor vezéreszméi. Het. 3 ó. Kk. Beöthy Zsolt magyar irodalomtörténete.

Latin nyelv s irodalom: Olvasott szöveg: Q. Horatii Flacci Carmina lib. I. 1. 6. 32. lib. II. 12. 20. lib. III. 30. lib. IV. 2. 3. 8. 9. Satyr. lib. I. 4. 6. Epistol. lib. I. 1. 13. 20. Epod. 1.

Epistola ad Pisones 1—294. v. A költő életrajza, művei; kapcsolatban a lyrai költészet fejlődése. P. Cornelii Taciti Annalium lib. I. 1—13. c. 16—24. c. 31—37. c. lib. II. 1—10. c. 15—22. c. 41—43. c. Az író életrajza és művei. M. Publii Ciceronis De officiis lib. I. 1—15. c. Házi és iskolai dolgozat kéthetenként. Kk. Q. Horatii Flacci opera omnia, magy. Bartal A. és Malmosi K. — P. Cornelii Taciti Annalium ab excessu divi Augusti libri I—VI. bevezetéssel ellátta Petrovich F. — M. Tullii Ciceronis De Officiis I. ed Klotz. Heti óraszám 5.

Görög nyelv s irodalom: Olvasott szöveg: Homeros Iliasa I. ének 17—311. 318—456. 528—543. 601—611. III. én. 1—244. 345—461. IV. én. 1—71. 220—250. 457—544. V. én. 1—94. 144—179. 239—258. 274—317. VI. én. 1—19. 119—236. Az első 12 ének tartalmi ismertetése. Plato Kritó-ja végig; az író életrajza és művei, s ezzel kapcsolatban a főbb bölcseleti iskolák alapelvei. Házi és iskolai dolgozatok két hetenként fordítás magyarról görögre és viszont az olvasott szöveg tárgyával összefüggésben. Kk. Hemeri carmina, ed Dindorf. Platonis Kritó, recogn. C. Fr. Hermann. Curtius Gy. „Görög nyelvtana“ ford. dr. Ábel Jenő.

Német nyelv: A német irodalomtörténetből a második virágzó korszak főképviselei, úgymint Klopstock, Wieland, Lessing, Herder, Goethe és Schiller. Olvasmányul szolgált Goethe Iphigenie auf Tauris színművéből az első két felvonás. Kéthetenként írásbeli dolgozat. Kk. Dr. Bauer Simon Iphigenie auf Taurisa. Het. 2 óra.

Történelem: Magyarország oknyomozó története. Het. 3 óra. Kk. Mangold.

Mathesis: Het. 2 óra. Kk. Mauritz „Algebra“ és Ábel K. „Geometria.“ — Permutatiók, combinatiók, variatiók. Newton binom tétele. Az összes algebrai és geometriai tananyag rövid ismertetése.

Természettan: Het. 4 óra. Optika befejezése. Calorica. Magnesség. Elektromosság. A kosmographia elemei. Kk. Fehér I. „Természettana.“

Philosophiai propaedeutica: Lélektan: a lelki életről általában, a lelki jelenségek főbb csoportjai, az érzetek, a képzetek, a tudat és a képzetek tüneményei, a kedélymozgalmak, a mozgások tüneményei. Logika: a logikai gondolkodás kifejlődése. A képzetek associatív és apperceptív összeköttetései. Az általános (fogalmak, itéletek, következtetések) és rendszeres gondolkodás (meghatározás, osztályozás, bebizonyítás) formái. A tudományok föl-osztása és a főbb (inductiv, deductiv) módszerek. Comte és Spencer osztályozása. Dr. Pauer Imre tk. nyomán. Kidolgozott tételek: „A temperamentumokról“, „Ifjkorunk szenvedélyei“ és „Hogyan képezzük jellemünket?“ Het. 3. óra.

Tornászati az V—VIII. osztályban. Rendgyakorlatok: Ellenvonással oszlopba fejlődés, oszlopmozdulatok, szakaszgyakorlatok. — Szabadgyakorlatok: Ellenoldalu mozdulatok, társasgyakorlatok: kettős és hármas sorokban, 4—8 ütemes szabadgyakorlatok.

súlyzó- és bot-gyakorlat. Távfutás 1—15 perezig. — Szergyakorlat: Hossz-, magas-, át- és mélybe-ugrás. — Kápástámfa: Lovagkanyarlati-, vetődési felülések nyeregbe és nyereg nélkül. Farkas-, tolvaj-, terpesz- és guggoló átugrások, kanyarlati, vetődési, tompor s guggoló legrások. Kar feszítés és karhajlitások. Fesztámaszban lábemelés, terpesztés, törzshajlítás és mérleg terpesztéssel és nélkül. — Rugódeszka: mint a IV. osztályban. — Nyújtó: Fel- és átfordulás, hátsófüggés, szabad térdfüggés, térd fellendülés a kezek kívül és belől egy térdel kifordulás, fészektámasz két és egykézen, előre és hátra kiugrás magas lengésből, zsinórugrás előre, alsó mérleg, kar-rángás. — Korlát: Támlázás előre és hátra külön és összekötve alkalmas lábgyakorlatokkal. Lendülés, lendülésbe támlázás, szökdelés előre és hátra karhajlitásban. Előre- és hátraugrás lengésből, oldalugrások — Bak: Felülések mellmagasságban és pedig: tompor, vetődési lovag-, terpeszvetődési, kanyarlati. Kanyarlati-, vetődési-, tompor- és guggoló átugrások, legrások térdről és talpról, egyensúly gyakorlatok egy lábon, magas bak átugrás a deszka távolításával. — Rugódeszka és magas korlát: Oldalülés, alsó s belső lovagülés. kanyarlati lovagülés a mellső és hátsó kapocsfán, közbe lengés, terpesztés, kanyarlati vetugrás, béka, vetődési átugrás a mellső és tulsó kapocsfáról, kanyarlati lovagülés a karon, gerincztörés, kigyó és olló, lovagolás, félhold, alsó kifordulás és fellendülések. — Het. 2 órán.

VI. Érettségi vizsga.

Érettségi vizsgára jelentkezett 24 tanuló, ezek közül 2 az osztályvizsgán elégtelen osztályzatot kapott s elmaradt.

Írásbeli vizsgát tett 22.

Feldolgozandó tételek voltak: 1. A magyar nyelvből:

- A népies irány s annak befolyása az irodalomra.
- Mátyás ujitásai honvédelmi és közművelődési tekintetben.
- Áldozatkészség nélkül nincs hazafiság.

Az első kidolgozta 5, a másodikat 12, a harmadikat 5 ifju. — Jeles eredménnyel dolgozott 3, jóval 7, elégséggel 12.

2. Latin nyelvből: „Kötelességeink“ című tollbamondott szöveg, magyarból latinra. — Jó = 5, elégséges = 17.

3. Görög nyelvből tollba mondott szöveg. (Homer: Iliás X. 220—247.) görögből magyarra. — Jeles = 4 jó = 5, elégséges = 13.

4. Német nyelvből: „Az akarat ereje“ című szöveg tollbamondva, magyarból németre. — Jeles = 4, jó = 6, elégséges = 12.

5. Mathesisből:

a) Ha a helybeli tűzérsegnél 6000 lépés (4 lépés = 3 met.) vízszintes távolra és 390 méter függélyes magassággal lőnek: mek-

kora az elevatio? az ágyugolyó kezdő sebessége? mennyi idő alatt ér le? — Mekkora a kilőtt golyó elevenereje, ha súlya 6 klgr.? mekkora a reactio következtében az ágyu ellenirányu sebessége és elevenereje, ha súlya 1030 kgr.? (a mozgás akadályaitól eltekintve.

b) Egy egyenes kúp magassága 2·7 méter, oldalának hajlásszöge alapjához = $73^{\circ} 14'$, mennyi a palástsikja? felülete és térfogata? Mindkét feladat kidolgoztatott, még pedig jelesen = 2, jól = 3, elégségesen = 13, elégtelenül = 4.

Szóbeli érettségi vizsgára bocsátattak 21-en. Ezek közül 1 jeles, 9 jó eredménnyel, 7 egyszerűen érettnak nyilvánított, 3 egy tantárgyból két hónap mulva javító-, 1 egy év mulva ismétlő vizsgára utasított.

Az érettségi vizsgálatot sikerrel tették le: Dobzsinszki Lodomér. Eördögh János. Gazda Pál. Janko János. Kovács Andor. Kres Kornél. Kudich Bertalan. Langhoffer Viktor. Luger Patrik. Makoviczki György. Réthy Andor. Richter Aladár. Schleifer Berta. Soós Miklós. Szabó Mihály. Vallások János. Vezsián Lajos.

VII. Ösztöndíjak és jutalmak.

1. A Miklovics György-féle 1000 frtos alapítvány folyó évi kamatját 50 frtot kapta Papszász Gyula, VII. oszt. tanuló.

2. Huszth József-féle 1000 frtos alapítvány kamatját 45 frtot kapta Jankó János VIII. oszt. tanuló.

3. A dr. Nagy Lajos emlékére tett 1000 frtos alapítvány kamatját kapta felerészben, azaz 22 frt 50 krt Soós Béla V. oszt. tanuló, felerészben, azaz 22 frt 50 krt Szabó László IV-ik osztálybeli tanuló.

4. A Huszth Andrásné-féle 600 frt kamatját 30 frtot kapta Juhász László V. oszt. tanuló.

5. A Lichárd Károly-féle két drb 100—100 frtos földtehermentesítési kötvényből álló alapítvány 5—5 frt kamatait kapták Demeter Dezső VI. oszt. Ranosztai György V. oszt. tanulók.

6. A Pelsücz-Szentpétery 100 frtos alapítvány kamatját 5 frtot kapta felerészben Demeter István V. oszt., felerészben Becske Károly I. oszt. tanuló.

A Káposztás József-féle alapítvány 2 frtos kamatját kapta Kosztra János II. oszt. tanuló.

8. Kudich Bertalan VIII. oszt. tanuló az állampénztárból kapott 100 forintot.

9. Kudich Nándor III. oszt. tanuló szintén az állampénztárból kapott 60 forintot.

A kir. magyar természettudományi társulat választmánya által jutalomkönyvekként való kiosztásra ajándékozott könyveket nyerték:

1. Helmholtz: „Népszerű tudományos előadások“ nyerte Glózer László VII. oszt. tanuló.

2. Greguss Gyula: „Összegyűjtött értekezései,“ nyerte Tóth Béla VI. oszt. tanulója.

3. „Természettudományi értekezések“ Arago stb. népszerű munkáiból, nyerte Melczer Gusztáv VII. oszt. tanuló.

4. „Természettudományi előadások“ Faraday, Helmholtz és Pettenkofertől, nyerte Tóth Kálmán VII. oszt. tanuló.

5. „Népszerű természettudományi előadások“ Lengyel Béla, Klug, Paszlavszky, Pethő, Keleti és Mihalkovicsstól, nyerte Soós Lajos VI. oszt. tanuló.

VIII. Taneszközök.

a) Könyvtárak.

1. A tanári könyvtár gyarapodott ez évben ajándékozások útján 18 kötettel, vétel útján 20 kötettel 87 frt értékben. Az ajándékok közül kiemeljük Ruzskay Gyula jánosii ref. lelkészt, ki Spangár András krónikája-, Sárkány Imre tanárt, ki Debreczeny Márton „Kióvi csatájá“-jával és Zrinyi Miklós költeményeivel ajándékozta meg iskolánkat.

2. A z ifjúsági könyvtár az iskolai év elején állott 300 műből 440 kötettel. A lefolyt év második felében a tagsági díj egy forintra emeltetvén a részvétel kötelező volta mellett. lehetővé vállott e kis könyvtárt, mely eddig a legszükségesebb igényeket is alig elégítete ki, a fejlődés oly stádiumába hozni, melynek alapján pár év alatt az ifjúságnak önképzésére teljesen alkalmas könyvtár fog rendelkezése alatt állani, annyival is inkább, hogy e célra alkalmas, teljesen elkülönített helyiséget már ez évben is kapott.

A könyvállomány szaporodása:

Özv. Kovács Ferenczné, sz. Rubini An- tónia urnő ajándéka	11 kötet.
A tanári kar ajándéka	8 „
Luger Patrik, Kudich Bertalan és N. N.	10 „
Megrendelés útján	42 „

Összesen: 71 kötet.

Áll tehát az egész ifjúsági könyvtár 371 műből összesen 511 kötettel. Jövedelem volt 110 forint, melyből 80 frt új könyvek vételére és 30 frt kötésre és renoválásra fordított.

b) Múzeum.

1. A természettrai osztály állattani állománya 1474, növénytani 1298, ásvány és földtavi 2238 drb. szaporodás 24 db.

2. A természettani osztály ez évben a következő szerekkel gyarapodott: Atwood ejtőgépe 80 frt, Centrifugalgép 5 mellékkészülékkel 39 frt 70 kr. 2 Schmidt-féle porgettyű aczeltá-nyérral 16 frt 80 kr., syrent 5 frt, lejtőszik hengerrel 18 frt, készülék az ütközéshez 5 frt 50., erőparallelogramm 9 frt, ingaálvány 3 frt, metronom 8 frt, lépcsőn járó báb 4 frt 50 kr., tapadó lapok 3 frt, mérőrud noniussal 1 frt 50 kr., sulyorozat 4 frt. — folyadékoknál a nyomás terjedését mutató készülék 1 frt 50 kr., Brahm-sajtó (üvegminta) 2 frt 50 kr., közlekedő csövek 1 frt 50 kr., endosmo-
meter 4 frt 50 kr., Cartesius buvára 80 kr., Heronlabda 3 frt 50 kr., Mariotte törvényét igazoló készülék 45 frt. Méregszívó eső 40 kr. Tantalus pohár 1 frt 50., hőmérő 1 frt 50. Berzelius-féle lámpa 6 forint, sodronykötél 3 forint. Négy ajaksíp 9 forint 50 kr., 1 nyelvűsíp 6 frt. Monochord 14 frt. Szögtükör 6 frt. Caleidoseop 6 frt 50 kr., domboru tükör 3 frt 50 kr., flintüveghasáb állvánnyal 18 frt, domboru lencse állvánnyal 6 frt 80 kr. Riess-féle megosztó készülék 14 frt. electrophor 6 frt. Franklin-tábla 2 frt, leydeni-palack 6 frt 50 kr. Holtz-féle villanygép 55 frt, villamos harangjáték 7 frt 50 kr., golyó-láncz 1 frt 20 kr., villamos porgettyű 1 frt 80 kr. összesen: 50 db. 428 frt értékkel.

3. A vegytani szerek és eszközök száma 85.

4. A régiség- és pénzgyűjtemény magában foglal 895 dbot. Szaporodás 26 db.

5. Kézműtárgyak: 11 db. Ez évben ajándékoztak: Si-ráky Ede IV. oszt. tanuló 1 kigyót, 1 teknőcöt, 2 db rézpénzt.

Pásztor László IV. oszt. tanuló 3 db madártojást, Remenyik Lajos IV. oszt. tanuló 1 db jolsvai mézspátot, Bodor Dezső I. oszt. tanuló 2 darab rézpénzt, Demeter István V. oszt. tanuló 4 darab rézpénzt, Nagymolnár István IV. oszt. tanuló 15 db réz- és 3 db ezüstpénzt, Soós Lajos VI. oszt. t. 5 db madártojást, Osváth Bertalan s. lelkész ur 1 db ezüst pénzt.

IX. Ifjusági egyesületek.

a) Önképző-kör.

Az önképző-társulat, mely vezérül „Tompa Mihály“ nevét irta zászlójára, ez iskolai év szeptember 16-án megalakult s e gyűléssel pályafutásának 26-ik évét kezdte meg. — Az alakuló gyűlésen megválasztottak az egyes tisztviselők, jelesül: alelnökké Soós Miklós, titkárrá Réthy Andor, jegyzővé Mihályi Lajos, pénztárnokká Vajda István VIII-ik-, ellenőrré Albert János, társjegyzővé Tóth Kálmán VII-ik osztálybeli tanulók. — Az alapszabály értelmében rendes működő tagjai voltak a VII-ik és VIII-ik osztály tagjai, míg az V-ik és VI-ik osztályban járó növendékek csakis szavalati gyakorlatokban vettek részt. A tagok száma volt: 68.

A lefolyt iskolai évben 36 gyűlésen 26 elemzés olvastatott fel s ugyanannyi költői mű adatott szónokilag elő. — Emlékkönyvbe vétetett 6 elemzés, megdicsértetett 19, a többi méltányoltatott. A szavalatok közül 15 részesült dicséretben.

A titkári hivatalhoz 40 munka adatott be. Emlékkönyvbe vétetett 4, még pedig 3 némi javítással; megdicsértetett 20, a többi méltányoltatott. — A munkákra irt bírálatok közül emlékkönyvbe vétetett 3, megdicsértetett 21, míg 9 méltánylásban részesült.

A tanári kar által kitűzött pályakérdésekre 18 pályamunka érkezett, jelesül: 3 irodalomtörténeti tanulmány, 1 latin nyelven irt chria, 1 komoly-, 2 vig beszély, 3 néprománéz, 2 népballada s 6 különféle faju vers.

A pályaművek a tanári kar által megbíráltatván, a következő művek íteltettek méltóknak a jutalomra:

1. „Berzsenyi és Horác“ irodalomtörténeti tanulmány, szerzője Soós Miklós VIII. oszt. tanuló, jutalma a társulati első díj 6 frt.
2. „Tompa virágregéi műalkotásai és irodalmi szempontból“, szerzője Papszász Gyula VII. osztálybeli tanuló, jutalma a János-

deák Andrásné ő nagysága által korán elhunyt fia Jánosdeák László emlékére alapított egyik díj = 5 frt.

3. „Tompa Mihály“ irodalomtörténeti tanulmány; szerzője Richter Aladár VIII-ik oszt. tanuló; jutalma a Jánosdeák Andrásné ő nagysága által alapított másik díj = 5 frt.

4. „Egy eltévesztett lépés“ vig beszély. irta Eördögh János VIII-ik oszt. tanuló; jutalma a néhai Szabó Márton ur által tett 100 frtos alapítvány kamata = 5 frt.

5. „Rási Borcsa“ néprománéz, szerzője Réthy Andor, a VIII-ik osztály növendéke. Jutalma a Fülep Benjámint tanító ur által, korán elhunyt kedves fia, Béla emlékére tett 100 frtos alapítvány egy évi kamata = 5 frt.

6. „Életképek“, szerzője Eördögh János VIII-ik osztálybeli tanuló, jutalma a társulati kis díj = 3 frt.

A jutalmazott műveken kívül elismerő dicséretben részesíté a bíráló bizottság (Bodor István, Fazekas Ferencz és dr. Veres Samu tanárok) Réthy Andor, Mihályi Lajos VIII-ik, Albert János és Schlesinger Miksa VII-ik osztályu tanulók dolgozatait.

A társulat működését márczius 15-ikén zárta be a megyeház dísztermében nagyszámu intelligens közönség jelenlétében tartott hazafias ünnepélyvel. — Az ünnepély műsorozata a következő volt: 1. „Mi zaj riad, mi nép tolong?“ férfi négyes, előadta az ifjusági énekkar. 2. „Elnöki megnyitó beszéd“ Bodor István tanártól. 3. „Márczius 15-én“ alkalmi költemény Mihályi Lajostól, szavalta a szerző. 4. Az „1848. márczius 15-ike Pesten“ történeti visszaemlékezés Soós Miklóstól. 5. „Előre“ Tóth Kálmántól, szavalta Szabó Mihály. 6. „Rimaszombat szerepe 1848⁹/₉-ben“ Kovács Andortól. 7. „Az ifjusághoz“, Réthy Andortól, szavalta Luger Patriek. 8. „Marseilaise“ előadta az ifjusági énekkar. 9. „A Tompa-körhöz“ Szabó József volt társulati tagtól, szavalta Gazda Pál. 10. „Válasz Szabó Józsefnek“, Réthy Andortól, szavalta a szerző. 11. „Hogy termettek a honvédek?“ Makoviczky Györgytől. 12. „A koldus“ Ábrányi Emiltől, szavalta Sándor Szilárd. 13. „Tompa Mihály a forradalom alatt és után“ dr. Veres Samu tanártól. 14. Elnöki jelentés a kör évi működéséről. 15. „Kossuth Lajos azt üzenté“, előadta az ifjusági énekkar.

Ugyanez év folytán lefestette Benko János rajztanár ur az önképzőkör számára Tompa Mihálynak életnagyságu arczképét, melyért e helyen is fogadja a társulat nevében hálás köszönetünket.

A társulat vagyona tőkésítve	150 frt — kr.
kézpénzben	13 frt 85 kr.
Összesen:	163 frt 85 kr.

Bodor István, elnök.

b) Ifjusági gyámintézet.

A lefolyt 1885/6-ik tanévben tanodánk ifjusága már 12-ik évre rakta egybe filléreit, — hogy azokkal a tanév végén — az alapszabályok értelme szerint — gyakorolja a keresztyén munkás szeretet erényeit. A letűnt tanévben krajezáros havi befizetésekbe befolyt az 1-ső osztályban 66 fizető tag után 9 frt 9 kr., — a 2-ik oszt. 34 f. t. u. 4 frt 24 kr., — a 3-ik oszt. 22 f. t. u. 3 frt 47 kr., — 4-ik oszt. 27 f. t. u. 3 frt 19 kr., — 5-ik oszt. 14 f. t. u. 1 frt 35 kr., — 6-ik oszt. 13 f. t. u. 1 frt 80 kr., — 7-ik oszt. 24 f. t. u. 3 frt 94 kr., — 8-ik oszt. 21 f. t. u. 2 frt 89 kr., 221 fizető tag után összesen 29 frt 97 kr. Mult 1884/5. évi maradvány 43 kr. időközi kamat 34 kr. Baksay István igazgató urtól 1 frt, — összes bevétel: 31 frt 74 kr. — Ezen összegből a tanév végén küldtünk 1. a gömörmezei ev. ref. egyházmegye papi s tanári gyámoldójának 10 frtot. 2., a kishonti ág. hitv. ev. esperesség gyámintézetének 10 frtot. 3., tanári nyugdíjintézetnek 5 frtot. — 4. Budapesti prot. árvaháznak 3 frtot. — A rosznyói kerületi ev. árvaháznak 3 frt. — 6., vegyes kiadás 12 kr., — 7. 1886/7. tanévre 62 kr. maradvány, — összesen: 31 frt 74 kr.

E helyen felemlitendőnek tartjuk, miszerint tanodánk ág. hitv. ev. tanulói s tanárai mult év szept. 13-án a 25 éves jubileumi alapra 6 frt 15 krt tettek össze s azt — a posta kiadás után — 6 frt 4 krt még ugyan azon napon Jakobei József egyetemes pénztárnok urnak alulírt közvetítése mellett utalványozták. Ezen összeg a helybeli ág. hitv. ev. egyház adományaként vezetett be s ugyanaz lett az összeg átvételéről is nyugtázva. Ezen ténykörülmenyt a magam igazolására nyilvánosságra hozni elkerülhetlen köteleességemben áll.

Isten áldása legyen jövőre is közhasznu munkálkodásunkon.

Zachar Gusztáv, gyámintézet elnöke.

X. Tápintézet.

A tápintézetbe a főgymnasium bármely rendes növendéke fölvéttetik minden különbség nélkül, ha a kellő díjat félénként előlegesen befizeti. Szegény sorsu, de szorgalmas és jó magaviseletű tanulók díjelengedésben is részesülhetnek, ha ez iránt hiteles vagyontalansági és az előző tanévről legalább jó eredményt feltüntető iskolai bizonyítvánnyal ellátott kérvényeiket a főgymnasiumi igazgatósághoz legkésőbb augusztus hó 15-ig beküldik. De hogy minél többen ily kedvezményben részesülhessenek, intézetünk még mindig arra van utalva, hogy mindkét prot. felekezetű közönségünk s minden lelkes tanügybaráthoz bizalommal forduljon és pártfogását, áldozatkészségét kikérje. — S örvendetes tény gyanánt konstatáljuk, hogy intézetünk ezen eleven éltető forrása eddig még sohasem apadt ki. Mert nemcsak városunk, megyénk, de hazánk legtávolabb eső vidékén is találkozik számos pártfogó, ki ezen egyetlen egyesült prot. főgymnasium iránt meleg rokonszenvét az által is kimutatja, hogy jól szervezett tápintézetét erejéhez képest segízezi, gyámolítja.

Az ellátási díj egy teljes iskolai évre ebédért 26 frt, vacsoráért 16 frt és evőeszközök használatáért 40 kr, összesen tehát 42 frt 40 kr.

Az intézeti létszám ez idén 72 volt: ezek közül 65 ebédet és vacsorát, 7 pedig csupán ebédet fogadott. Ebéd díjmentes volt 3 tanuló, 6 frtot fizetett 1, 8 frtot 2, 10 frtot 5, 12 frtot 2, 16 frtot 3, 18 frtot 6, 20 frtot 5 és így 27 növendék 350 frt kedvezményben részesült.

A tápintézeti ebéd marhahusleves, $\frac{1}{7}$ klgr. hus, külön főzelék és $\frac{1}{4}$ klgr. naponta süttött friss kenyér; vacsorára elegendő sűrű étel és ismét fejenként $\frac{1}{4}$ klgr. kenyér, ünnep- és vasárnap sült hus, ugyszintén egyszer vacsorára és hetenként kétszer ebédre turósgaluska.

A mult 1884/5. évi kérvényezésből bejött 739 frt 95 kr. Tápdíjából 2231 frt 35 kr. — Élelmezésre kiadatott 2664 frt 48 kr. Vegyes 668 frt 75 kr. és így pótolta az intézet 361 frt 93 krt.

Az intézet jóltevői közt első helyet foglal el a helybeli takarékpénztár és a gömörmezei nép- és iparbank, az előbbi ugyanis 20 frttal, az utóbbi 10 frttal növelte alaptőkéjét. A mult 1885. évi

kérvényezett összeghez nagyobb adományyal járult, helyben: Rimaszombat városa 6 frttal. Fornét Jenő törvényszéki elnök ur 5 frttal. A vidéken: Senka József orvos ur Kassán 5 frt. Nyiregyháza városa 5 frt. A szentesi töltés építészeti hivatal személyzete 5 frt. Budapest főváros 5 frt. Báró Prónay Dezső egyetemes egyházi felügyelő ur 5 frt. Bárány Dénes ur Bogláron 5 frt. Solymossy László ur Lozson 5 frttal. Mindazon lelkes jótévk, kik a szegényebb sorsú tanulók ezen valóban üdvös menedékhelye iránt szives áldozatkész-ségükkel annyi meleg részvétet tanusítanak, fogadják e helyütt is őszinte hálás köszönetünket!

Polnisch János.

XI. Zeneiskola.

Alkalmat nyújt azon ifjaknak, kik magukat a zenében akarják képezni. A felszerelés áll: 3 szárnyzongorából, 2 gordonkából és 3 hegedüből, megfelelő zeneművekkel és butorzattal. Tanító: **K r e s J ó z s e f.** Zongorát tanultak: Langhoffer Viktor VIII. oszt. Bobrovniczky Miklós VI. oszt. Král Emil V. oszt. Baksay József II. oszt. és Kicska Antal II. oszt. tanulók. A tandíj a zongoraosztályban 20 frt, 3 három hetenkénti óra mellett, a hegedűosztályban pedig 15 frt, 2 het. óra mellett.

XII. Tanári nyugdíjintézet.

Minthogy a törvényhozás a felekezeti középiskolák tanárainak nyugdíjazásáról eddigelé nem gondoskodott, a protestans tanodákat fenntartó egyházak és patronatusok oly intézmények létrehozatalán fáradoztak és fáradoznak, melyek munkaképtelenné vált tanáraiknak nyugdíjazását, árván maradt családtagjaiknak segélyezését lehetővé tegyék.

A rimaszombati egyesült prot. főgymnasium tanártestülete — az iskola igazgatóválasztmányának hathatós erkölcsi s anyagi támogatása mellett — csak a legujabb időben, az 1882-ik év elején, hozta létre a tanári nyugdíjintézetet s azzal kapcsolatban a tanárok özvegyeit s árváit segélyező egyesületet.

Bizonyára nyugdíjintézetünk ez idő szerint még csak mustármag, mely nem az alapvetőknek, hanem későbbi utódainak fog csak nyelhe árnyékot nyújthatni, mindamellett ugy az igazgatóság, mint

a tanári kar vállvetve gondozza az elvetett magot, hogy az mielőbb terebélyes fává növekedjék, és pedig annál kitartóbb buzgalommal munkálja ezen zsenge intézmény felvirulását, mivel már a kezdetnek kezdetén ugy egyesek, mint testületek készséggel sietnek támogatni őket szent fáradozásukban. Ötödfélév alatt nyugdíjünknek néhány forint hiján 1600 frtra növekedett. Ezen összeg keletkezett a a kezdeményező tanároknak 50 frtra menő csekély alapletételeből, évi 10 rrtos tagdíj illetményeiből, mely tagdíj befizetés mellett az ujonnan megválasztott kartársak 20 frt alapbefizetést teljesíteni tartoznak, az iskolai pénztárnak minden tanár után való 10 frtos járulékából s végre kegyes adományokból.

Ugy az igazgatóság, mint a tanári kar kedves kötelességének ismeri kifejezni hálás köszönetét mindazok iránt, kik őket a jobb jövőért való eme munkálkodásukban szives adományaikkal elősegélni siettek. Az ifjuság gyámintézete kezdettől fogva, a gömörmegeyi ev. ref. egyházmegye az 1883-ik évtől a mai napig, évenként segélyezik nyugdíjintézetünket. Az 1885. évi február 18-án tartott hangverseny 262 frttal növelé tőkénket. A rendező s közreműködő urak és hölgyeknek, ezek közt különösen br. Bánffy György és Zsembery Tivadar uraknak, ismételve fejezzük ki hálás elismerésünket, mint a a kiknek művészi hirneve s áldozatkész-sége eredményezé a kimutatott tiszta bevételt. Iskolánk egyik legnagyobb pártfogója a helybeli takarékpénztár is 1885-ik évtől már két izben 50 frtos adományával hálás elismerésre kötelezte le nyugdíjintézetünket. Ez év elején pedig nt. Konyha József érdemesült zeherjei ev. ref lelkész ur 100 frt adományával örvendeztetett meg bennünket.

Ezekben kívántuk iskolánk zsenge intézményét bemutatni a nagyérdemű közönségnek és egyuttal a szives adakozóknak e helyen is hálás köszönetünket kifejezni, de másrésről nyugdíjintézetünkét továbbra is az ő és a nagyérdemű közönségnek, főleg iskolánk régi tanítványainak, valamint a t. cz. szülőknek szives pártfogásába a legmelegebben ajánlani.

Kérjük az adományokat az iskola igazgatójának, vagy a nyugdíjintézet alólirt pénztárnokának kézbesíteni. Az adományok évi értesítők és hirdalok utján fognak nyugtáztatni.

Zachar Gusztáv, pénztárnok.

XIII. A tanuló ifjuság névsora.

I. Osztály.

Ádám Arnold.	Mázik Béla.
Balogh Barna.	Mersics Géza.
Barányi György.	40 Mihalik Viktor.
Bárczi István.	Molnár János.
5 Báthory Andor	Müller Miksa.
Beeske Károly.	Neuwelt Sándor.
Bencsik Barna.	Novek Béla.
Bendik János.	45 Okolicsányi János
Benedek József.	Osgyáni István.
10. Bérezy Kálmán.	Pazar Gusztáv.
Bodor Dezső.	Péter Henrik.
Bodori József.	Róth Gusztáv.
Braun Márton.	50 Schweitzer Ármin.
Bródi Henrik.	Seres Barna.
15 Csomor Ferencz.	Spanko Rudolf.
Czempa József.	Szabó Elemér
Dickman László.	Szabó Ferencz.
Eichmüller Géza.	55 Szabó Lajos.
Elek Gusztáv.	Széplaky Gyula.
20 Fejes János.	Szkaliczki Gábor.
Husek Gyula.	Szlabeczius Samu.
Jelen Ágoston	Szlávik János.
Kalina Károly.	60 Tóth Gyula.
Kalmán Géza.	Tóth Pál.
25 Keszler István.	Törék László.
Köbller Kalmán.	Törköly László.
Kolláth Gyula.	Várady Pál.
Kolyvek István.	65 Vinis Vilmos.
Komlósi Gyula.	Weisz Károly.
30 Kovács László.	Zachar Gusztáv.
Kuehta Gusztáv.	Ziman Ede.
Kvasz János.	
Lang Frigyes.	
Lőrincz Károly.	
35 Lövi Ödön.	
Majorossi Béla.	
Markus Miksa.	

II. Osztály.

Asztalos Kálmán.	Csiszár Mihály.
Baksay Dezső.	5 Farkas Géza.
Blumenthal Ármin.	Farkas Miksa.

Folkusházy Zoltán.	Makuvinyi János.
Göllner Róbert.	Marsovszyk Elemér.
Györffy Gyula.	Nagy Sándor.
10 Hollóssy József.	Papucsák Márton.
Horacek Ferencz.	Pieha Béla.
Hoselitz Gyula.	25 Puschman Frigyes.
Hubay István.	Rátvay Pál.
Hütter Adolf.	Révay Miklós.
15 Katona István.	Schweitzer Jenő.
Kicska Antal.	30 Szkalitzki Dénes.
Kosztra János.	Thuráneczky György.
Krno Lodomér.	Turni Akos.
Lengyel Iván.	Varga János.
20. Lenkey Ráfael.	Vinceze István.

III. Osztály.

Ablonezi Pál.	Kudich Nándor.
Bazovszki Lajos.	Neuwelt Gyula.
Braun Ignác.	Pál Gyula.
Braun József.	15 Plathi László.
5 Dobrik Lajos.	Ruszesin Béla.
Fehér Mátvás.	Schweitzer Gyula.
Hozelitz Arthur.	Szmik Gyula.
Hurrai János.	Thomka József.
Kohn Miksa.	20 Vályi Kálmán.
10 Kovács Lajos.	Vinis Viktor.
Kovács László.	Vitalyos József.

IV. Osztály.

Baksay Dezső.	Kolláth Béla.
Bory László.	Lovesányi Gyula.
Buro Imre.	Mersits Lajos.
Csapó János.	Ondreovics Sándor.
5 Csesznok Pál.	20 Papszáz Gyula
Dávid Miska.	Pásztor Pál.
Gaal István.	Perecz Gyula.
Glatter Miksa.	Remenyik Lajos.
Gömöry Albert.	Simko Aladár.
10 Hajso Gusztáv.	25 Siráky Ede.
Horváth Kálmán.	Szabó László.
Jatzko Pál.	Vasko László.
Király Mihály.	
Klaesko József.	
15 Klimó Miklós.	

Magántanuló.

Hevessy Elemér.

XV. A tanulók létszámának kimutatása az 1885/6. tanévről.

Osztály	a) Vallásra nézve					b) Korra nézve												összesen	
	ev. reform.	ág. evang.	róm. kath.	Mózes vall.	összesen	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21		
						é v e s													
I.	12	25	24	11	72	5	18	29	17	3	—	—	—	—	—	—	—	—	72
II.	9	9	12	4	34	—	1	13	6	12	2	—	—	—	—	—	—	—	34
III.	7	6	2	7	22	—	—	—	9	9	3	1	—	—	—	—	—	—	22
IV.	12	10	5	1	28	—	—	—	1	10	5	6	4	2	—	—	—	—	28
V.	4	7	3	1	15	—	—	—	—	2	5	5	3	—	—	—	—	—	15
VI.	5	5	3	1	14	—	—	—	—	—	—	7	7	—	—	—	—	—	14
VII.	9	7	3	2	21	—	—	—	—	—	—	1	6	9	5	—	—	—	21
VIII.	7	13	4	1	25	—	—	—	—	—	—	—	1	5	11	6	2	—	25
Összesen	65	82	56	28	231	5	19	42	33	36	15	20	21	16	16	6	2	—	231

Osztály	e) Honosságra nézve :													összesen					
	rimaszombati	gömörmegyei	borsodm.	nógrádm.	zolyom.	turócsm.	lipitóm.	nyitra.	árva.	szepes.	zemplén.	sáros.	abauj-torna		szabolcs.	pestm.	bereg.	heves.	más megyei
I.	21	34	4	4	1	—	—	—	—	3	1	—	—	2	1	1	—	—	72
II.	9	9	1	3	2	2	—	1	1	—	1	1	—	—	—	—	1	3	34
III.	7	7	2	3	—	1	—	1	—	—	—	—	1	—	—	1	3	—	22
IV.	12	13	—	3	—	—	1	—	—	1	—	1	—	1	—	1	—	1	28
V.	4	8	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1	—	15
VI.	5	3	2	2	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	14
VII.	9	11	—	1	—	2	—	1	—	1	1	—	1	1	—	—	—	—	21
VIII.	7	12	—	—	3	—	—	1	—	1	—	—	—	—	1	—	—	1	25
Összesen	57	97	9	16	6	5	2	4	2	6	3	2	2	4	2	3	5	6	231

Osztály	d) Nyelvismeretre nézve beszél				e) A szülők polg. állására nézve					
	magyarul	magyarul és németül	magyarul és tótul	magy. németül és tótul	őstermelő	iparos és ké- reskedő	magántiszt- viselő	köztisztv.	szolga	összesen
I.	44	8	16	4	18	27	6	18	3	72
II.	20	6	6	2	9	12	4	9	—	34
III.	10	5	6	1	4	7	3	7	1	22
IV.	12	7	6	3	5	9	4	9	1	28
V.	6	4	4	1	2	4	1	6	2	15
VI.	6	4	2	2	2	4	1	6	1	14
VII.	10	5	2	4	5	4	1	11	—	21
VIII.	12	6	5	2	5	10	3	6	1	25
Összesen	120	45	47	19	50	77	23	72	9	231

XVI. Figyelmeztetés.

1. A javító- és pótvizsgálatok a tanév megkezdése előtt aug. 28–30. napjain fognak megtartatni.
2. A jövő 188⁶/₇. tanév szeptember 1-én veszi kezdetét.
3. Beiratások és felvételi vizsgák ideje szept. 1–4. napjai. Az 1876. július 28-án 12787. sz. a. kiadott vallás- és közoktatásügyi miniszteri rendeletnek a beíratásra vonatkozó 12. pontja következő:

„Minden tanuló első felvételre személyesen és rendszerint atyja, anyja vagy gyámja, illetőleg azok valamely külön megbízottja kíséretében tartozik az igazgatóságnál jelentkezni. Azon szülők vagy gyámok, kik nem laknak az intézet helyén, gyermekök, vagy gyámfiok felvételekor alkalmas helyettest kötelesek bemutatni, kire a házi felügyelet és nevelésre nézve kötelességüket és jogukat átruházzák, hogy a gondviselésére bízott tanulóra nézve az igazgatóság értesítését elfogadhassa. A szülők és gyámok e részben minden változtatást személyesen vagy írásban tartoznak bejelenteni az igazgatónál, ennek viszont joga és kötelessége van ott, hol alapos oknál fogva a gondviselést elégtelennek, vagy a befolyást épen károsnak tartja, megkövetelni, hogy e tekintetben észszerű változás történjék.“

4. A középiskolai törvénynek az egész gymnasiumi ifjuságot valamint a szülőket közvetlenül, különösen illető része: 1883. t. cz 1. fejezet.

„10. §. Mind a gymnasium, mind a reáliskola első osztályába csak oly növendékek vétetnek fel, kik életök kilenczedik évét már betöltötték, és vagy arról, hogy a népiskola négy első osztályát jó sikerrel végezték, nyilvános népis-kolától nyert bizonyítványt mutatnak elő, vagy felvételi vizsgálaton igazolják, hogy hasonló mérvű képzettséggel bírnak.“

11. §. Ugyanazon iskola egyik osztályából a következő elsőbb osztályba csak azon tanuló léphet, ki az elvégzett osztálybeli rendes tantárgyak mindegyikéből, nem számítva ide a szépírást és testgyakorlatot, legalább is elégséges osztályzatot nyert.

Azon tanulóknak, ki egy tantárgyból kapott elégtelen osztályzatot, az intézet tanári testülete megengedheti, hogy amaz osztályzat kijavítása végett a következő iskolaév kezdetén vizsgálatot tessen. Aki két tantárgyból kapott elégtelen

osztályzatot az csak rendkívüli esetben a vallás és közoktatásügyi miniszter, illetőleg a tanintézet felekezeti főhatósága engedélyével bocsaítható javítóvizsgálatra. A ki ke tónél több tárgyból kapott elégtelen osztályzatot az javító vizsgálatra semmi esetre sem bocsaítható.

A javító, nemkülönben a pótvizsgálatot is rendesen azon tanintézetnél kell a tanulóknak letennie, melyben az elégtelen tanjegyet kapta és illetőleg a vizsgálatot elmulasztotta. Indokolt esetekben a vallás- és közoktatási miniszter, illetőleg az iskola felekezeti főhatósága megengedheti, hogy ezen vizsgálatok más tanintézetben tétessenek le.

Pótvizsgálatra azonban valamely tanuló csak akkor bocsaítható, ha a vizsgálatról való elmaradását igazolja és ezt a tanári kar elegendő mértékben elfogadja. A tanári karnak megtagadó határozata ellen a vallás- és közoktatásügyi miniszterhez, illetőleg a tanintézet felekezeti főhatóságához lehet folyamodni.

12. §. Nyilvános középiskolából a megfelelő ugyanazon nemű intézetbe átlépni kívánók előbbi intézetektől nyert bizonyítványnyal tartoznak igazolni, hogy a megjelölt osztályt, minden rendes tantárgyból legalább is elégséges sikerrel végezték.

Más középiskolából jövő növendékek csak akkor vétetnek fel a következő osztályokba, ha az általuk elhagyott tanintézet bizonyítványával igazolják, hogy a közvetlenül előzőtt osztályban kielégítő sikerrel tanulták legalább is azon tantárgyakat melyek rendes tantárgyak abban az intézetben, hova felvétetni ohajtanak.

Azon tanulók, kik nyilvános gymnasiumból vagy polgári iskolából reálisiskolába, ugyszintén, kik reálisiskolából vagy polgári iskolából gymnasiumba akarnak átmenni, kötelesek felvételi vizsgálatot tenni.

A felvételi vizsgálatot azon intézet tanári testülete tartja, melybe a tanuló fel akar vétetni s ugyan azon tanári testület határoz a felvétel felett is.

13. §. Egyik tanintézetből a másikba való átlépés rendesen csak az év kezdetén történhetik. Évközben más intézetből jövő tanuló a tanári testület határozata alapján, csak a változtatás okainak igazolása mellett vehető fel.

5. A tandíj 18 frt, melynek első fele a beiratáskor, másik fele pedig febr. 1-én befizetendő az igazgatónál.

6. A tápdíj szinte félévi előleges részletekben az intézeti gondnoknál fizetendő le.

7. Kik a tan- vagy tápdíjnak részben vagy egészben leendő elengedéseért ohajtanak folyamodni, kérvényeiket, szüleik adókönyvecskéjét mellékelve, augusz u: 20-ik napjáig az igazgatónál adják be, azontul beadott folyamodások figyelembe nem vétetnek.

8. Minden nem protestans tanuló a vallástanból nyert előmenetelét igazolni tartozik, ellenkező esetben nem osztályozható, s így iskolai bizonyítványra nem számíthat. — A róm. kath. tanulók a rendes tandíjon kívül, a hitoktatásért 5 frtot fizetnek a köztandíjjal együtt az igazgatónál, szinte félévi részletekben előlegesen.

9. Minden tanuló időszakonként jegyzőkönyvi kivonatot kap, mely a szülék vagy helyetteseik által aláírva az osztálytanárnak 30 nap alatt bemutatandó.